

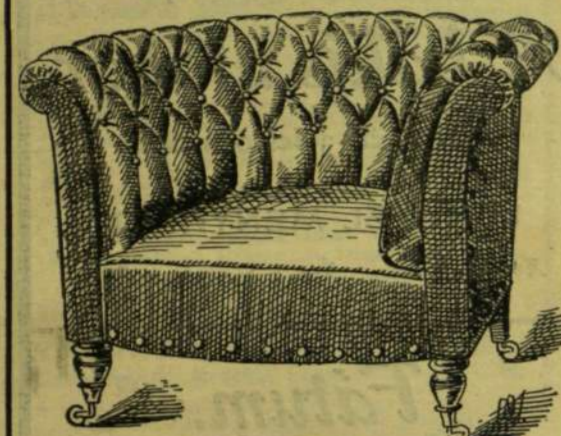
BERKETZ ISTVÁN UTÓDA
 *** kelme-festő és vegytisztító gyára ***
 Budapest, IX. ker., Kinizsy-utca 14. szám. Cégtulajdonos: Kovács Endre.

Kitűntve: Páris, Bécs, Budapest, Szeged.
 Alapítva 1864. Telefon 63-36.
 Vidéki megbízások pontosan teljesítettek.

Gyűjtőtelepek:
 Andrássy-út 50. szám.
 Lipót-körút 16. szám.
 Izabella-utca 66. szám.
 Rákóczi-út 75. szám.
 Üllői-út 30. szám.
 Váci-utca 51. szám.

*** BŐRSZÉKIPAR ***
KENDI ANTAL

Budapest, IV. ker., Károly-utca 2. szám.

Angol bőrbutor készítése, festése és renoválása saját műhelyben. — Ebédlámpák, íróasztalok valódi bőrrel, ülőbutor-állványok kárpitozása.

Páratlan és csodás hatású arczsépítő és finomító a Földes-féle
Margit-crème

főúri körökben használt készítmény. Zsirtalan, ártalmatlan, rögtön szépit. Az egész világon kapható 1 és 2 koronás tégelyekben. Margit-szappan 70 f., Margit-puder 1 K 20 f., három színben kapható. Tessék a záróvédjegyre ügyelni és csakis eredeti készítményt elfogadni, melynek ártalmatlanságáért és kitűnő hatásáért felelősséget vállal a készítő
FÖLDES KELEMEN gyógyszerész Aradon.

ÉKSZEREK, EZÜSTNEMŰEK,
 gyári áron egyházi szerek, czia és china-ezüst dísz tárgyak, a legújabb angol rendszer szerint beszereshetők részletfizetésre
 Képes nagy árjegyzék ingyen.

Hirdetmény.
 Ezennel közhírré tétetik, hogy a Magyar Királyi Szab. Osztályosjáték (XXII. sorsjáték) 6. osztályának húzása 1. évi szeptember hó 22-től október hó 22-ig tartanak meg, még pedig a következő napokon:
 szeptember 22, 23, 24, 25, 28, 29, 30, október 2, 3, 6, 7, 8, 9, 12, 13, 15, 16, 19, 22-én.
 A húzások mindig d. e. 1/9 órákor kezdődnek és a magyar királyi ellenőrző hatóság és kir. közjegyző jelenlétében nyilvánosan történnek a M. kir. szab. Osztályosjáték húzási termében. A sorsjegyeknek a 6. osztályra való megújítása a játéktörv. szerint, minden igény különben elvesztésének terhe alatt 1908. évi szeptember hó 15-ig eszközlendő.
 Budapest, 1908. évi szeptember hó 6-án.
 M. Kir. Szab. Osztályosjáték Igazgatósága.
 Lukács. Hazay.

Serravallo
 CHINA-BOR VASSAL
 Kiváló minőségű 1906. Legmagasabb kitűnt. Erősítőszert gyengélkedők, vörösvérnyak és lábadaások számára. ztvágygerjesztő, ideg-12066 erősítő és vérjavító szor.
 Külső sz. 5000-nél több orvosi vélemény.
J. SERRAVALLO, Trieste-Barcola.
 Vátsrohás a gyógyszerárakban állitases üvegben 4 K 2.60, egész literes üvegben 4 K 4.80.

Grammofontulajdonosok
 Lemeseket legújabbosban változtathatják a Grammofonhangszerek kép. kicserélési telepél Budapest, VII., Dohány-utca 30. Prospektus és lemezjegyzék ingyen. 40.000 szj szer és csatlakozás. Magyar, német, orosz, angol, francia, orosz, német, szerb, lengyel, stb.
 Elsőrendű hangszerek 1 kor.-tól 4 kor.-ig kaphatók. Külön osztály használt grammofonokból és lemezekből.

Rozsnyay Pepsin bora.
 Kellemes ízű, kiváló jó hatású szer étvágytalanság, rendetlen emésztés és gyomorgyengeség ellen.
 Étkezés közben véve, megóv a gyomortelheléstől. Egy üveg ára 3 kor. 20 fill.
 12393 Kapható: minden gyógyszerárban valamint
ROZSNYAY MÁTYÁS gyógyszerárban
 ARAD, Szabadság-tér.

Feltűnést keltenek
TITANIA gyors-gőzmosógépek
 az előbbihez képest 1/3 idő alatt a ruhát hófehérré.
 Minden gépet próbára 55 koronától feljebb.
 Képviselek keresetnek.: Bizonyítványok, prospektusok ingyen. 12607
TITANIA-művek, Wels 179
 O.-Oesterr.

Vértess-féle Sósorszesz
 Minden házban szükséges.

GRAND PRIX
 PARIS 1900
 ST. LOUIS 1904

PIANOS, HARMONIUM
"SCHIEDMAYER"
 PIANOFORTEFABRIK
 vorm. J. & P. SCHIEDMAYER
 K.u.k. Hoflieferanten
 STUTTGART
 Neckarstr. 12.

Egyedüli képviselőség Magyarország részére:
Chmel J. és Fia Budapest, Gizella-tér.

Ha őszül a haja
 ne használjon mást, mint a
"STELLA"-HAJVIZET,
 mert ez nem hajfestő, de oly vegyi összetételű szor, mely a haj eredeti szívét adja vissza. Üvege 2 K.
ZOLTAN BELA gyógyszerárban,
 Budapest, V/49, Szabadágtér, Sétány-utca sarkán. 12445

Iskolai szótárak.

Simonyi-Balassa: Német-magyar szótár. Kötve	2.90
— Magyar-német szótár. —	2.90
— A két rész egybekötve —	4.—
Ballagi M.: Német-magyar zsebszótár. Füzve	1.40
— Magyar-német zsebszótár. —	1.40
— A két rész egybekötve —	4.—
— Német-magyar kézi szótár. Füzve	5.—
— Magyar-német kézi szótár. —	5.—
— A két rész egybekötve —	12.—
Thibaut: Francia-magyar zsebszótár. Füzve	2.40
— Magyar-francia zsebszótár. —	2.40
— A két rész egybekötve —	6.—
Theisz-Matskássy: Francia-magyar szótár. —	5.—
Szöke-Schmidt: Magyar-latin szótár. Füzve	2.80
— Latin-magyar szótár. —	2.80
— A két rész egybekötve —	7.—
Veress J.: Latin-magyar szótár. Füzve	3.60
— Kötve —	4.20
— Magyar-latin szótár. Füzve	3.60
— Kötve —	4.20
— A két rész egybekötve —	8.—
Burián: Latin-magyar szótár. Kötve	3.—
— Magyar-latin szótár. —	5.—
— A két rész egybekötve —	2.—
Simonyi Zs.: Latin szókönyv. Kötve	2.—
Lévay-Vida: Görög-magyar szótár. Füzve	4.—
— Kötve —	4.60
— Magyar-görög szótár. Füzve	4.—
— Kötve —	4.60
— A két rész egybekötve —	9.—
Radó: Idegen szavak szótára. Kötve	4.—
Babos: Magyar-azul szótár. Kötve	4.—

Kaphatók:
Lampel R. könyvkereskedése
 (Wodianer F. és Fiai) r.-i.-nál
 Budapest, VI., Andrássy-út 21. szám és minden könyvkereskedésben.

Jövedelmező
 melékápar. **HOMOK — ARANY** befektetés.
 ha csementtel lesz keverve és kézi vagy erőüzemre berendezett gépeinkkel elismert elsőrendű betonfalazótéglák, csementfödélcserepek, fali és padlólapok, vályuk, csövek stb. gyártására fel lesz dolgozva. A gyártás egyszerűségénél fogva mindenütt üzhető hol homok, kavics, vagy salak stb. áll rendelkezésre. Ajánljuk üzemünket megtekinteni. Gépek különböző árakban. — 66. számú jegyzék ingyen.
Levelezés magyar nyelven.
Leipzig Cementindustrie Dr. Gaspary & Co.
 Markranstädt bei Leipzig. 12771
 Különlegességi gépgyár homok értékesítésére.

VASÁRNAPI UJSÁG
 SZERKESZTŐ: HOITSY PÁL. FŐMUNKATÁRS: MIKSZÁTH KÁLMÁN. BUDAPEST, SZEPTEMBER 20.
 38. SZ. 1908. (55. ÉVFOLYAM.)

Szerkesztési iroda: IV. Reáltanoda-utca 5. Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4. Előfizetési feltételek: Egész évre — 16 korona. Félévre — 8 korona. Negyedévre — 4 korona. A «Világkronika»-val negyedévenként 80 fillérrel több. Külföldi előfizetésekre a postallag meg-határozott viteldij is eszotandó.

AZ ÖRÖKIMÁDÁS TEMPLOMA.
 BUDAPESTNEK meglehetősen sok új temploma van, a minék az a magyarázata, hogy nagyon kevés — a régi. A város rohamos gyorsasággal nőtt, az emberek arra is alig értek rá, hogy maguknak hajlékot építsenek, a hol meghúzódjanak, még kevésbbé arra, hogy Istennek házáit építsék, a hol imádkozzanak. Ennek a rengeteg városnak egész a legújabb időkig, a míg a Szent István bazilika el nem készült, még nagytemploma se volt és ebben a templom-szegénységben közös Budapestnek minden vallásfelekezete.

Az utóbbi esztendőekben változás állt be ebben az állapotban. Istennek házai megszapordtak Budapestben és ha monumentális, hatalmas templom nem is épült, a mi új templomot kaptunk, egyik szebb a másiknál. A hívők lelki szükséglete mellett a főváros szépségét is szolgálják és ha nem ragadnak is meg a méreteikkel, megfogják a lelket és a szemet a művészettel, a mely vonalaikban él és megtölti őket.

A múlt héten megint egy új templom ékes-ségével gazdagodtunk. Ennek a templomnak — az Örökimádás templomának — a gondolata abból a rajongó hálából nőtt ki, a mely néhai Erzsébet királynénak dicsőséges emlékét őrzi a magyar szivekben. Ő érte, az ő kegyeletében épült e díszes, szent hajlék, Istennek dicsőségre.

A gondolat ez előtt négy esztendővel indult megvalósulásnak. Előkelő hölgyekből és férfiakból bizottság alakult, a mely összegyűjtötte az építésre szükséges tőkét. Az Üllői-út 75. és 77. számú telkén — nagy bérházak sorában — 1904 május 10-ikén tették le az alapkövet Ő Felsége, a király jelenlétében. Négy esztendő alatt a templom, Aigner Sándor műépítő alkotása, elkészült, még pedig szebbnek, díszesebbnek, gazdagabbnak, mint eleve gondolták. A lelkek áldozókészsége egyre több és újabb művészi pompát rakott reá: hatszázezer koronás épületnek terveztek, kerek egy millió koronával került többé. Gyönyörű szép fölöttárát maga a király emeltette, de egész sereg a száma azoknak, a kik szintén fejedelmi módon járultak hozzá a templom készségéhez és művészi, áhítatos pompájához.

Szeptember 8-ikán szentelték föl a templomot és két nappal később, szeptember 10-én,

Erzsébet királyné tragikus halálának évtizedes fordulóján tartották benne az ő megdicsőült lelkéért az első ünnepi gyászmisét. Ez a rekviem, a maga megkapó voltában, nemzet és uralkodó együttérzésének ünnepi képét mutatta. A közös gyász emlékének meleg közös-

ségben áldoztak. Ott volt a templomban a király, ott voltak gyermekei és unokái, fenséges rokonai, három generációban az uralkodóháznak annyi tagja, a mennyit mi együtt idáig vajmi ritkán láthattunk. Úgy kellett éreznünk, hogy ime a mi dicső-

A király kilép az Örökimádás templomból. Balogh Rudolf fotója.

AZ ÓRÖKIMÁDÁS TEMPLOMA AZ ÜLLŐI-UTON.

séges, áldott emlékü királynék lelke, a melyben annyi szeretet lakozott a magyar nemzet-hez, ránk áradt, megnyilatkozott és éreztetette a maga áldott hatalmát ebben a momentumban is, idegyűjtve az ő kedves Magyarországnak fővárosába mindazokat, a kik őt szereték és a kiknek a szeretetére, hozzánk való ragaszkodására, irányunkban való megértő hajlandóságukra nekünk is oly nagy szükségünk van. És ez a templom a szeretetnek legtermészetesebb erejével ide fogja őket hozni ezután is, mert reá gondolván, róla emlékezvén, hozzánk kell jönniük, a hol nem pihen ugyan a koporsója, de elevenen él és Isten hajlékának köveibe van beleépítve dicsőséges és szeretettel teljes emlékezte.

GYŐZELMES HŐSÖK.

I.

Mikor Sátán azt vette észbe,
Hogy Milton mind magasra vágy,
S mind ábitóbban várja népe
Csodásan bővülő szavát,
Kegyeten szándék kelt szívében,
Milyen csak tőle telhetett:
Hej! megakasztja hevenyében
E mámorító ihletet!
A semmiházi földi féreg
Nem zengi többé lángdalát,
Ha lelkit a kétségbesésnek
Hétélű tőre járja át! —

S valóban a pokol szarúja
Önté ki mérgét dalnokunkra:
Feldúlva házi tűzhelye,
Leánya csúfolt úz vele
A földön túl uralgó Szépet
A pártosság irtó viharja —

S mikor e vészek közepette
Magát egy kis zugolyba vette,
Mint üldözött, ki sivatag
Mélyén tenyérnyi zöldre kap —
Lassankint ragyogó szemére
Reáborult a rémek réme:
A vakság —

S többé nem látta az eget,
A vándor felhősegeket,
Eltűnt előle a szivárvány,
A himpor a víg lepke szárnyán,
Karcú virágok százszínű bájja,
Dús legelőnek lomha gulyája,
Néki nem ég már hajnali pompa,
Nem fakul a fák erdei lombja.
Gyermeki arczok anyai kedve,
Ifjú leányok szűz kikeletje,
Mind mit a festő létre varázsol,
Mind mi kilángol a nap sugarától,
Mindent befed hideg éjszaka,
S ez éjnek nincs már csillaga! —

S im a ködök bús fátolán át,
Elűzve kétség zord homályát,
Új fény gyúdt a költő szívében,
Egy lelki napnak tüzeképen,
Mit meg nem látott más halandó,

Minek gyönyöre nem mulandó:
Az örök Jóság büszke harczát,
Az örök Gazság rút kudarczát,
A földön túl virágzó Szépet
— Boldog, ki zsámolyához léphet! —
Mely kárpót minden csapásért,
Mit balsors por fiára ráért.
Meglátta Milton és kimondta
Az «Elveszett paradicsom»-ba!

II.

S mikor Sátán azt vette észbe,
Beethoven mind nagyobbra tör,
Hogy minden zeneköteménye
Új csodamű, új údv, gyönyör,
Kegyetlen szándék kelt szívében,
Milyen csak tőle telhetett:
Hej! megakasztja kevényében
E mámorító ihletet!
A semmiházi földi féreg
Nem zengi többé dallamát,
Ha lelkin a kétségbesésnek
Gyilkos fulánkja villan át! —

S valóban mint pokolnyilásbúl
A nagy zenészre száz csapás hull:
Szerelme elsorvad magában,
Cseléd, rokon tombolt lakában
S jó népe roskadt odakinn
Bitor zsarnokság lánczain.

S mikor e vészek közepette
Magát egy enyhe zúgba vette
Hajótörökként, kit a hab
Ótalmazó szigetre csap,
Lassankint a tudatra ébredt:
— Ó szörnyű tantalusi végzet!
Hogy nem hall többé —

Őt nem vidítják már fuvalmak,
Trillái a pacisirtadalmak,
Körülte megszűnt a zsiabongás,
Mezei zsongás, ligeti dongás,
Neki nem csörren friss patak,
Nem dübörög vad zuhatag,
Az esti harangszót hiába várja,
Elhallgat kedves zongorája,
Tréfa, kacaj már nem deríti,
Tapsriadó nem lelkesíti,
Mind mi e földön zúg, mozog, él,
Mind mi az égben ujjongva kél,
Mind neki néma sírba elásva
S e holtak nincs feltámadása! —

S e temető bús fátolán át
Elűzve kétség zord homályát,
Új hang gyúdt a költő szívében,
Egy lelki menny zengéseképen
Mit meg nem hallott más halandó,
Minek fonsége nem mulandó:
Az örök Jóság büszke harczát,
Az örök Gazság rút kudarczát,
A földön túl uralgó Szépet
— Boldog, ki zsámolyához léphet! —
Mely balsamirt ad gyászra, bűra,
Mit balság sújt a nyomorúra,
Beethoven hallá s im letéve
A «Missa solemnis» remekébe.

Lenkei Henrik.

ASSZONYOK.

Némelyik asszony maga a minta-szépség,
S mégsem veszedelmes, érzem messziről,
Mert tán szemében, vagy szíve fiatal arczán
A józan jövőnek egy hideg vonása ül...
Egy szürke vendég — fehér madárcsapat közt,
Melytől ez sebtlen riadva szörnnyre kél, —
A képzeltőnek az ősi borzongáshoz
Elég egy hulló nyári falevél.

Némelyik asszony oly szép öregasszony,
Az arca szinte igézőn babonás,
Mert valahogy tán rajta felejtődött
A régiekből egy kislányos vonás. —
Úgy van az ember, hogy egy-egy régi
Préselt virágról elmúlt tavaszba lát,
S behunyt szemekkel el-elcsókoltgat
Egy odaképzelt régi ibolyát.

Szávay Gyula.

ÉDES DALOK, FÁJÓ DALOK...

Elbeszélés.

Irta Lampérth Géza.

Párisi fényes lakásában, melyet maga XIV. Lajos király bocsátott rendelkezésére, mélyen elmerengve ült Rákóczi Ferencz, a kurucz-magyarok bujdosó fejedelme.

Künn nyüzsgött a lármas utca. Hullámszótt, zajgott, zengett a ragyogó világvárosi élet és ezer gyönyörűséget kínált annak, a ki belemerült vidám, mulatós estéinek pezsgő, színes, illatos árjába...

A daliás szép magyar urat is hívta, csábította ez a muzsikás áradat. Belé is kóstolt eleintén. Hátha a felejtés italát merithetné hullámaiból családótt lelkének sok sajnó sebére... Hiába, hiába... A sebek csak kiújultak, égtek és sajogtak mindig egyre jobban. Hiába titkolta, kiült a fájdalom nemes homlokára, jóságos szemébe. Meglátta mindenki, szánta és sajnálta. Hü baráti kezek gyógyirral kínálták, de csak nem volt az ő szenvedő lelkének földi orvosága.

Ama csudatevő égi hatalomhoz fordult hát, a ki fénytől, zajtól távol, ott lakik a csendes, imádságos szent magányosságban. A mióta egyszer künn járt a grosboisi csendes kolostorban, azóta egyre csak oda vágyódott a lelke, hogy ott a szentéletű kamalduli remeték társaságában tisztán istennek és a múlt emlékeinek éljen.

Most is ép e kedves tervével foglalkozott, a mikor belépett hozzá bujdosó útjának hűséges kísérője, kedves iródeákja, Mikes Kelemen.

— A pósta — szólott csendesen Kelemen és ura elé tett egy csomó levelet.

A fejedelem végig futotta a levélcsoport és lemondóan legyintett a kezével. Megint csak nem volt köztük olyan levél, a milyent ő várt haj, régóta már égő, gyöttrő vágygyal...

Komoly, nagy peccséteres levelet várt ő fejedelmi czimerrel, a melyben valamelyik hatalmas uralkodó arról értesíteni, hogy megadja neki az ígért segítséget: pénzt és katonát. És ő visszatérhet ezzel a segítséggel ismét elhagyott hazájába és kezébe ragadhatja a letiport magyar szabadság lobogóját és vihethi csatárolcsatára, diadalról-diadalra!...

Nem jött ilyen levél. A sok szép ígélet csak — ígélet maradt.

Csupa apró, finom, színes, illatos levelet hozott számára a párisi pósta.

— Meghívás, újra csak meghívás — mondotta a fejedelem, miközben a leveleket fölbontotta. Mulatság... bál... estély... hangverseny... vadászat... Az Orleansi herczeg... Torcy gróf... Bergerac vicomte... Durand tábornok...

Azután visszaadta az egész csomót Mikesnek.

— Udvariasan megköszönjük fiam, — mondotta — de nem mehetünk. Nem megyünk már sehova. A mulatozás, a vigasság nem nekünk való. Ott messze a Kárpátok tövén rablanczok csörögnek és egy nemzet lelke sir... siratja a haldokló szabadságát. Néma gyász illet minket, nem hangos vigasság...

A komornyik lépett be most és újabb levelet hozott:

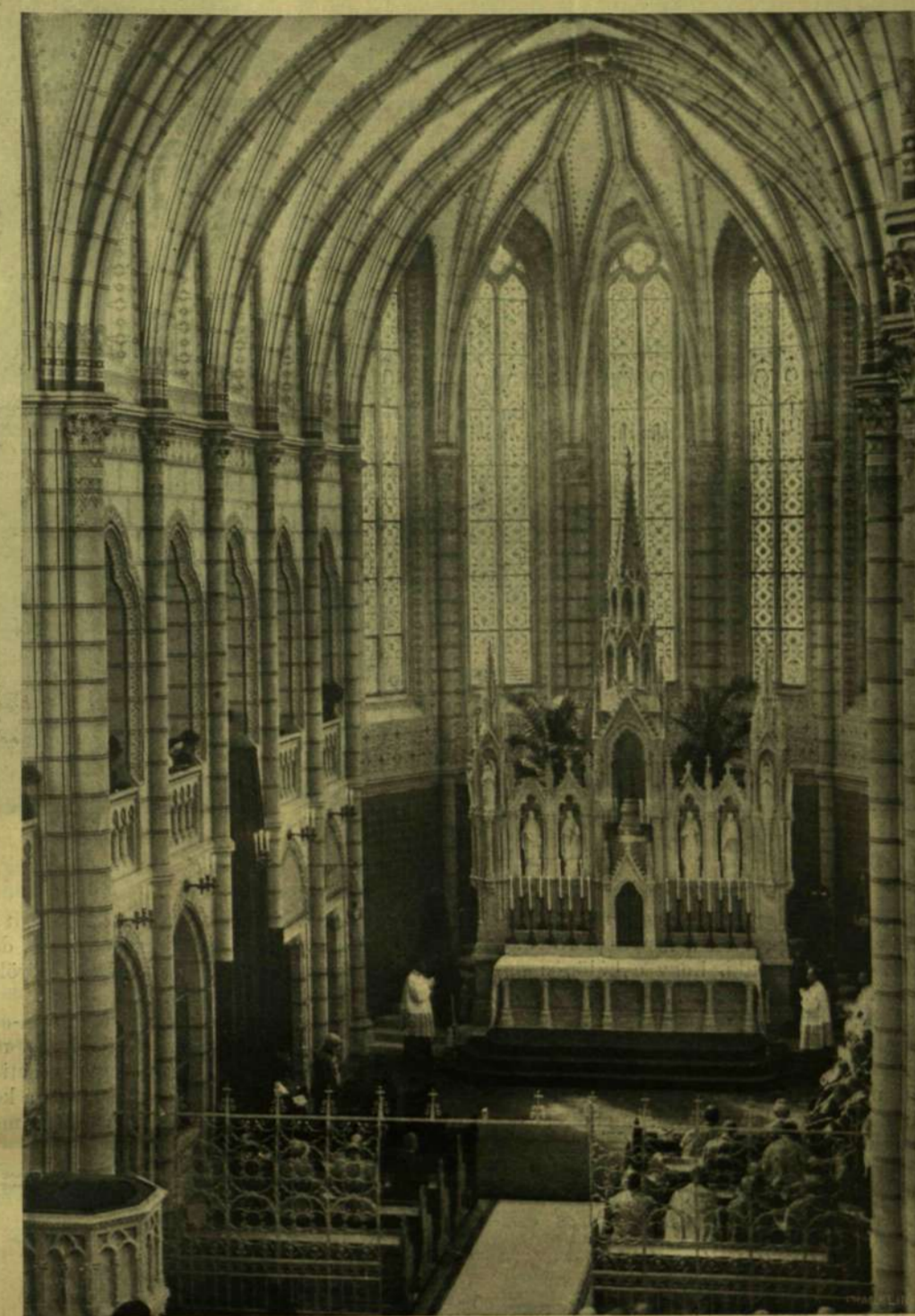
— Tessé tábornagy ökszszellenciája küldi és választ kér.

Ez is színes — rózsaszínű — illatos kis levélke volt. És szintén meghívás a tábornagy estéjére.

A fejedelem fölbontotta a levelet. Borongó arca egyszerre földértült.

— Charlotte írja, az édes kis Charlotte — mondotta Mikeshez fordulva. — Ezt még sem utasíthatjuk vissza, ide még elmegyünk. Azt írja a kedves, hogy okvetetlen elmenjünk, mert valami nagy, nagy meglepetés vár reánk. Vajjon, mi lehet ez a nagy meglepetés! Charlotte nem játszik a szavával... no, majd meglátjuk. Irjad a választ, fiam. Irjad, hogy ott leszünk bizonynyal.

— Igenis, fejedelem uram! — felelte sugárzó arczal Kelemen diák és dobogó szívvel sietett iróasztalához, hogy megírja a választ. Ritmikus sorokban, gyöngybetűvel írta, hiszen Charlottenak szólt, a kedves, a bájos kis francia leánynak, a ki olyan rajongó tisztelettel csüngött a magyarok bujdosó feje-

Jozef Gyula fotóval.

GYÁSZMISE AZ ÓRÖKIMÁDÁS TEMPLOMÁBAN ERZSÉBET KIRÁLYNÉ EMLÉKÉRE.

delmén és a ki ott a messze idegenben úgy meg tudta érteni a szegény hazatán kuruczok mélységes, borongó bánatát...

És a míg pingálván a szép kerek gyöngybetűket, írta a szinte versbe csendülő ritmikus sorokat, ő maga is bizony egyre azon gondolkodott, a mi odaát a másik teremben fejedelem urat foglalkoztatta: hogy mi is lesz hát az a nagy, nagy meglepetés?

*

A Tessé-palota fényes termeiben együtt volt Páris legelőkelőbb társasága.

Előre hire futott már, hogy az estélyen megjelenik a fejedelmi magyar bujdosó is, a ki jó ideje visszavonult már a társaságos élettől, noha Párisban mindenki szerette, becsülte s már-már valóságos kis legendakör övezte a nevét.

Mikor Rákóczi hű Mikese kíséretében megjelent, szinte hódoló tisztelettel fogadta őt a fényes társaság. Boldog volt, a ki közelébe férhetett, megfoghatta kezét, vagy szót válthattott vele.

De legboldogabb mégis a házi kisasszony volt. Dobogó szívvel sietett a várva-várt vendég elé s egy gyönyörű piros rózsabokrétát — Rákóczi kedvenc virágait — nyújtott át a fejedelemnek, a ki gyöngéd szeretettel homlokán csókolta Charlotteot. E csók nyomán egy pillanatra eltűnt a gond és bánat borongó felhője Rákóczi szép nemes arczáról és nyájas kedves szavakkal köszöntötte a körébe seregülő hölgyeket és urakat. De azután csakhamar visszavonult egy csendes kis szobába, a hol

élénk beszélgetésbe merült a házigazdával, a ki régi meghitt barátja volt. Ő előtte föltárta szenvedő lelkének minden bánatát, a mit az idegen szemek elől féltve rejtgetett.

A kis Charlotte is megszökött a zajos társaságtól s édes atyjához simulva, csendes áhítattal hallgatta a fejedelem beszédét, mely úgy hangzott az ő rajongó lelkébe, mint a harangszó és az imádság...

— Már hirt sem kapok hazából — mondotta Rákóczi. — Hetek óta csak a keletről erre szálldogáló felhőket nézegetem... nézegetem, kérdezgetem... de ők nem felelnek... Forró homlokomra olykor-olykor csak egy-egy könyvet ejtnek... Talán ez a feleletük?... Talán el is felejtették engem immár az én szegény szép hazámban?... Ellenségim elátkozták, hieim is megtagadták talán már a nevemet...

— Ha mindenki — szólott közbe Tessé — a magyar nép sohasem felejt el Rákóczit, a ki mindenét föláltozta a szabadságért!

— A nép... az én jó magyar népem... — sóhajtott a fejedelem. — Rabigát tetek annak ismét a nyakára. Elgyötörve tán belé is törődött már és nem is álmodik többé a szabadságról...

Charlotte merengő kék szeméből egy forró könnyesepp csordult ki e szavak hallatára és csendben, észrevétlenül átsurrant a szomszédos terembe.

A következő pillanatban egyszerre elnémult ott a zsiabongó vidám zaj és a mélységes csendben megzendült a *clavecín* melábus hangja.

Csudás, ismeretlen, édes-bús melódiák töltötték be a termet. Senki nem hallotta azelőtt,

A PAPSÁG VÁRJA A KIRÁLYT.

senki nem ismerte, mégis egyszerre mindenkinek a szívébe kapott ez a zengő, siró dalam... Érezte mindenki, hogy e különös dalokban vérző szívek dobognak, nagy fájdalmak zokognak... forró vágyak égnek, szent remények élnek...

Az első akkordok után fölesendült egy mély zongésú meleg férfihang és egybeforrva a clavecin bánatos méla szavával, búgtak, sirtak tovább a különös, a csodás, az ismeretlen dalok, ismeretlen nyelven, de ismerős lélekkel... Zengve-búgva sirták a bujdosó kuruczok bánatát... zöld erdők harmatát... piros csiz-

mák nyomát... Magyarok vitézit: Rákóczit... Bercsényit... Kik messze járnak bár... de a kiket a magyar nép híven szívébe zár s örökké visszasír... örökké visszavár...

Rákóczi álmélkodva nézett körül: álom-e ez vagy valóság? És csak azon vette észre magát, hogy a házi gazda karon fogva vezeti be a szomszéd terebe, a hol elébe tárult a kedves, a gyönyörű valóság, az ígért nagy meglepetés.

A clavecinen kipirult arccsal Charlotte játszott és egy daliás fiatal férfiú kísérte énekével.

— Fiam, vitézem! — kiáltott fel Rákóczi az öröm és elragadtatás hangján — te vagy-e az valóban?...

— Az ifjú abban hagyta énekét s katonás állásba vágva magát, imígy szólt:

— Én vagyok De Kiard, felséged egykori tüzérkapitánya, a magyar szabadság francia katonája. Most érkeztem vissza szép Magyarország nagy bujdosó úton. Elhoztam a magyar nép lelkét ezekben a nótákban. Ott zengnek e dalok, édes, fájó dalok, szerte a hazában, délibábos pusztán, erdők vadonában... Nem felejt el téged soha a te néped, bárhova üldözzön a szarnokság, ármány. Nemzedetnek lelke mindig utánad száll zengő nóták, édes dalok, fájó dalok szárnyán...

— Köszönöm fiam, köszönöm — rebegte mély megindulással Rákóczi és szívére ölelte hű francia vitézét.

Azután Charlottehoz fordult, de az ő számára már nem talált méltó köszönő szavakat. Csak némán, hosszan, melegen a lelkes örömtől ragyogó kék szemébe nézett és gyengéden megsókolta homlokát...

EMLEKEZÉS MUNKÁCSY MIHÁLYRA.

Mint a budapesti Nemzeti Színház operanékes tagja 1870—71-ben külföldön járva, útba ejtettem Düsseldorfot, a hol nyolcz napon át Munkácsy barátom vendége voltam. A baráti szeretetnek minden kedvességével elárasztott. Meghurczolt a festészeti iskolákon kezdve és a nagy művészeket végezve mindenfelé: kivéve a vendéglőkben eltöltött ebéd és vacsora idejét, színet nélkül együtt voltunk.

Ekkor volt műtermében elhelyezve a befejezéshez közel álló *Tépécsinálók* című képe, melynek eredetileg a *Háború* címet adta. A lakásán elköltött reggeli után meghívott műtermébe.

Míg én meghatva szemléltem a képet, Munkácsy megmagyarázta nekem a rajta látható egyes alakok jelentőségét. Az ő kevésbeszédűsége ismeretes volt, és mégis mikor a képet ismertette, félreérthetetlen igazsággal megfestett alakjai magyarázása közben meglevenedtek a szemlélő képzeletében.

Aztán megkérdezte tőlem, hogy tetszik a kép? — A kép csoportosítása remek — feleltem —

A KIRÁLY KISZÁLL KOCSILÁBÓL.

A KIRÁLY AZ ÖRÖKIMÁDÁS TEMPLOMÁBAN. — Jelfy Gyula félvétele.

és most, hogy a kép tárgyát és alakjait részletesen megismerttetted, kijelentem, hogy a *Siralomház* képed drámaiság szempontjából ezt a képet túlszárnyalja ugyan, de tárgyának egységes kifejezése dolgában ez sem áll semmivel mögötte amannak.

Munkácsy még ezt a kérdést tette utána: — De haladás, haladás látható-e?

Ez a szerény kérdés nagyon jellemezte Munkácsyt. Bókot és igazságot egyesítve igyekeztem megadni rá a feleletet.

— Barátom, a mit te művelsz, az már nem haladás, hanem megállapodott, befejezett nagy művészet.

Munkácsy csak félig-meddig nyugodott meg válaszában — és Knausz látogatására terelte a beszélgetést.

— Jer, menjünk Knauszhoz, a leghíresebb genre-festőhöz. Az is most fejez be egy képet. Szeretném nézettedet hallani arról a képről is... Mentünk Knauszhoz.

Útközben elmondta, hogy engem úgy mutat be, mint műbírálot. Én engedtem tréfás kedvének. A bemutatás után ő átment Volieuhoz, a ki Knauszszal egy folyosón lakott, — kettőnkét magunkra hagyott.

Már a *Siralomház* festésekor nagy híre lett köztünk Munkácsynak — mondta nekem ekkor Knausz. — A párisi nagy aranyérem elnyerése fényesen igazolta a mi ítéletünket. Tudtuk és előre láttuk, hogy nagy sikert fog elérni, a mi be is következett.

— Azóta tömjénezi őt mindenki. Ő maga mostanában attól tart, hogy egy újabb művel nem fogja a hatást fokozni tudni; de én azt állítom — hangsúlyozta Knausz — hogy a *Háború* című képe, melyet most fejezett be, nagyjából, mert több jellemző alak van rajta, mint a *Siralomház*-on. Én mindennap meglátogatam Munkácsy műtermét csak azért, hogy a *Háború* képre festett pupos alakot megbámulhassam. Ilyen alak — mondja Knausz elragadtatással — a genre-festészetben nincs több.

A KIRÁLY MEGSZÓLÍTTA A TEMPLOMÉPÍTŐ BIZOTTSÁG TAGJAIT. — Jelfy Gyula félvétele.

Beszélgésünk közben visszajött Munkácsy és csodálkozott azon, hogy Knausz befejezéshez közel álló festményét nem leplezte le előttem. Leleplezte tehát ő a *Temetés* című képet, mely azóta általánosan ismeretes lett a művészvilágban. A kép megtekintése után Knausztól elbucszunk s csak az utczán tettem észrevételeket a képre:

— Knausz-műve, mint genre-festőművész műve, utólérhetetlen — mondtam, — Minden izében mesteri. A te *Háború* című képed pedig nem genre-kép, hanem heroikus tipust képvisel, és ez adja meg a te művednek nagy értékét. Knausz maga is csak egy genre-alakot

fedezett fel a képeden: a «puposte», a többinek nem tudta megtalálni az értékét.

Munkácsy szívesen hallgatta tőlem ezeket az igazságokat.

Más alkalommal a festészeti akadémiát látogattuk meg. Itt abban nyilatkozott meg a Munkácsy iránti tisztelet és szeretet, hogy az akadémia folyosóin a tanítványok karikatúrákat csináltak róla, de ezekben nem volt semmi szatira, csupa szeretet nyilatkozott meg bennök.

Düsseldorfi találkozásunk után nemsokára — már ünnepeltetés tárgya volt itthon Munkácsy — ő és Türr István voltak akkortájt kötött házasságom tanui. Ünnepeltetése alkal-

A KIRÁLY FOGADÁSA.

A KIRÁLY AZ ÖRÖKIMÁDÁS TEMPLOMÁBAN. — Balogh Endolf félvétele.

mával a bankett után Ráth Károly akkori főpolgármester, ő és én feketekávéra mentünk a Hanglba, a dunaparti kioszkba. Keveset beszélünk; letört bennünk a pezsgőzés, csak levegőzni mentünk a kioszkba.

Egyszerre megszólal Munkácsy:

— Most egy képet tervezek, a mely ha nem sikerül, föbelövöm magamat.

S nem telt el egy év sem, az a hír járta be a világot, hogy Munkácsy belefogott *Krisztus Pilátus előtt* című képébe, a melynek a kartonja már kész is.

Körülményeim úgy alakultak, hogy kiutazhattam Párisba, ezt a művet megnézni. Siettem a Rue Legendrei műterembe. Munkácsy még nem volt ott. Vártam. Láttam a megkezdett nagyszabású képet. Leültem eléje és leírtam egész jelenetét egy budapesti lap számára. Ezalatt megjött a műterembe Sedelmeyer. Bemutakoztunk egymásnak. Sedelmeyer kistermetű, szőke körszakállú alak volt, gomblyukában piros rendjelszalagot viselt. Semmiféle üzleti dolgról nem beszélt. Ezúttal ő is eljött megtekinteni a nagy festmény haladását. Munkácsy szorgalmáról és komponáló talentumáról, eredeti színezéséről elragadtatással beszélt.

Munkácsy nem soká várta magát. Engem kitüntetéssel fogadott, Sedelmeyernak beszámolt az újonnan festett alakokkal, a melyek már készen voltak: a trónon ülő Pilátus, a jobboldalánál lenn ülő bírák, a jobbánál álló vádló alak, a trónnal szemben álló kiabáló alak, a legszélsőbb bamba szuhanc és középen a Krisztus alakja.

Sedelmeyer látogatása után otthagytuk a műtermet. Megérkezésem öröme ekkor Munkácsy nem fogott munkába. Elvitt fejedelmi-leg berendezett lakására, saját palotájába, az Avenu Villiersen. Neje Kolyapachban nyaralt.

Megmutatta tanulmányait a Krisztus-képről és sok szalon-munkáját.

— Azt mondják, nem tudok tájképet festeni. Kimentem hát a szabadba és leftettem ezt a nekem legjobban tetsző erdőrészt — és a festőállványra tettem a jelzett képet. — Hogy hat ez a kép? — kérdezte tőlem.

— Csak mutatónak csináltam ezt a tájképet. Ha keretbe jut, jobban fog hatni a képzeletre. A fák koronája majd ott lesz valahol a kereten kívül ideális távlatban.

Újra folytattam a kritikámat.

— A te képeidet az jellemzi, hogy van egy központjuk, meséjök, a mi a figyelmet leköti. Ennek nincs meséje, se központja. Nagyon szép erdőstudium; de nem kép még akkor sem, ha vert arany rámba teszed.

Munkácsy megfogta jobbra-balra kefélt szakállát és összeráncolt homlokkal nézte sokáig az irtes erdőt. Kis idő múlva levette a képet, eltette azzal az ígérettel, hogy fest bele valamit.

A sok szemléltetés után elmentünk Páris utcáira, másnapra való modellt keresni. Találtunk is és magához rendelte a Rue Legendrei műterembe.

Az egész délelőttöt együtt töltöttük. Délután én hazamentem Rue Caumartin-utcai lakásomra, Munkácsy délután hazament dolgozni.

Másnap reggel Avenu Villiersi lakására mentem. Kilencz órákor már dolgozott házi műtermében.

A portás jelentésére Munkácsy félbehagyta a munkát, letakarta a képet, a palettát és az eseteket kezében tartva jött elémbre. A szives fogadás után odavezetett a letakart képhez.

— Most fejeztem be a képet. Remélem, most jobban fog tetszeni?

Óvatosan levette a képről a leplet.

A tegnapi látott rengeteg erdő közepébe belefestett egy eltávozott, síró leánygyermeket.

Nem emlékezem reá, mit mondtam az első pillanatban erre a megkapó képre. Szemeim azonban könnyel teltek meg, a mire Miska azt mondta az ő csendes, tompa hangján:

— Tudja a macska, — ez szavajárása volt, — a míg festettem, engem is megkönnyeztetett. Így jött létre az *Eltávozott gyermek* című képe.

Párisban háromszor látogattam meg Munkácsyt, azért most már nem tudom egész bizonyossággal, hogy ez a kép a Pilátus-képpel egyidőben jött-e létre, vagy egy későbbivel.

Odry Lehel.

FRANCZIA-E PÁRIS?

Budapestet azzal szokás fejbevágni, hogy nem olyan magyar főváros, mint a milyen francia főváros Páris. Párisra pedig nem szoktak ugyan Budapest példájával ráírítani, de ugyanezt a vádat százezrosan szórják. Az új francia irodalomban és publicisztikában valóságos iskolája támadt a Páris-gyalázásnak. Hogy Páris nem francia se nyelvben, se lakosságban, se szokásban, se arcban. Hogy Páris lassan-lassan idegenek, jövevények, kalandorok prédája lesz, mint egykor Athén a «metek»-eké. A régi Athén is akkor veszett el a görögység és emberi kultúra számára, a mikor idegen, zagyva népség szállta meg. Ez és ilyenek a vádak Páris ellen, a mely pedig nyolczszáz esztendő óta mindig kozmopolisz volt.

Fogós a kérdés s az egy hajóban utazók is vesztettül távol vannak egymástól. Hát ki, milyen, kicsodás az igazi francia s hol kezdődik a jött-ment? Már a faj-tudósok között is nagy az «ellenesség» s csak a főbb irányok négy-féle helyen keresik az ő-franciát. A gall-theória kezd gyöngülni, a latin még tartja magát s a Gobineau-féle franko-germánuság is vannak hívei. De ime a legfiatalabb francia «intellectuel»-ek már szinte mind a francziák kelta származásában hisznek. A nyelv nem argumentum — hirdetik, — s a mi értékes ember-anyag van Nyugat-Európában, az mind rokon és kelta vérű. Egy nagyon finom és mély francia író, Rémy de Gourmont, ezt a teoriát részletezni is tudja. Szerinte Shakespeare is ir eredetű volt, tehát a legvalószínűbb kelta epigon fajból való. Szerinte a Bretagne-ból és Belgiumból került francia szellemi nagyságok voltak a legkülönbek és legfrancziábbak. Szerinte Shakespeare és Racine közelebbi rokonok, mint Molière és Viktor Hugo. Szerinte a francia szellemnek legközelebbi rokona az ir, még akkor is, sőt épen akkor, ha angolul jelentkezik. Rémy de Gourmont szellemes faj-theóriája szerint az ősi kelta léleknek kell, szükségés az a nyelvbéli átöltöz-kedés.

Csak mint szellemesség, mint kuriózum mellett álltunk meg a kelta-elméletnél. Lám egy érdekes bizonyítéka annak, hogy a fajták csak látszólagosak s egy mai nép se ismeri őseit s fajiságának összetételét. Azután pedig már az éjszaki és déli francia között olyan nagy az ellentét, mintha két glóbuson élnének. Hogy lehessen Párisról követelni meg az igazi francziáságot, mikor senki sem tudja, milyen ez az igazi? Goethe határozottan francziábbnak tetszik, mint Victor Hugo s Taine németebb, mint Nietzsche.

De e kissé haszontalan elmélkedéseknél érdekesebb Páris francziáságának napi és hirlapi problémája. Való, hogy Párisban ma már angol és amerikai városrészek kezdenek alakulni. A gyönyörű, hatalmas Opera-avenue-n alig van francia üzlet s a Bois felé vezető szépséges út palotáit amerikai s angol milliomosok vásárolják meg sorra. A német invázió miatt szinte naponként jajgatnak a párisi boulevard-lapok. De hiszen van itt kolóniája minden nemzetnek s csak magyar ember is hat-hétezer él Párisban.

Más és talán veszedelmesebb dolog az, hogy terjed Páris bennszülött francziái között is az «anglománia» és újabban az amerikaiakodás. Ruházatban, sportban, bajusz- és szakállviselésben, affektált modorban, sőt még a diskurzus nyelvben is. Mistrál az ő provence-i nyelvvel is francia, de ezek a snobok — faj-theoria ide, faj-theoria oda — valószínűleg már nem azok. Hirlapi nyelven a «gall szellemet», a «latinítést», sbit siratják azok, a kik Páris francziatlanságát is siratják. Alapjában azonban nem is elnezietlenedéssel, de nemzetközi elbarbárosással állunk itt szemben. Főképen Amerika hat itt, de nemcsak Párisra, hanem az egész világra. A sportember, az egyformán öltözködő, az érzéseket és hangulatokat megvető ember, kezdi végleg kiszorítani a másik fajtát. A másik fajtát, a mely egynégyre törekszik mindenben, a melynek világfőfogása esztekai, a mely szereti a művészeteket s önlelkének libeégeit. De ez nemcsak Párisban van így, hanem mindenütt a világon, a hol az új gazda-

sági és társadalmi alakulások uniformizálták az embereket. A francziák és párisiak külföldieskedése ilyenformán nem is külföldieskedés. S nem is az idegenek rontják meg Páris francziását, hanem — a kor. A tizenyolczadik században s a múlt század romantikus évtizedeiben is még a legiámborabb szatós énytelen volt intellektuális kultúrát — legalább is — utánozni. Ma a divatos és nagyon megfizetett francia művészek az az álma, hogy öt gentlemannek lássák s ha lehet, bejusson az automobil-klubba. Ez bizony mindenütt, Párisban is, a demokráciával járó gazdasági föllendülés eredménye. Nem tartós baj, de eltarthat még vagy másfélszáz évig. Addig pedig a naiv, rosullató emberek hozzáhatják a teoriákat s a francia sovénok szidhatják a nem francia Páris. Érdekes különben, hogy a Páris francziatlanságát siratók majdnem mind — németes nevének. Páris pedig olyan francia, mint nyolczszáz év előtt s olyan, mint a milyennek a mi napjainkban lenni kénytelen.

(Páris.)

Diószady.

SISSY.

— Emlékezőek Erzsébet királynéknra. —

Megvallom, fölöttébb szeretném megtudni annak a pompásan elbeszélő «distinguished foreigner»-nek a nevét, kinek legfrissebb sítetű könyve most érkezett a nagy angol metropolisból.* Ezt a kellőképen indokolt kiváncsiságot pedig az a nem mindennapi szellemi élvezet idézte elő és éleszté egyre, melyben a tiszteletreméltó «an english officer» kryptogramm mögé rejtőzködő gentleman, e könyvében papírra vetett eredeti megfigyelései révén részesíti az ő nyájias olvasóit.

A mi jeles «english officer»-ünk az ő bécsi tapasztalatairól és megfigyeléseiről emlékeztet meg, néhány kegyeletes lapot szentel a mi feledhetetlen Erzsébet királynéknak is. Idegen nemzet írójától szinte szokatlan az a tiszteletteljes rajongás, melylyel tragikus véget ért királynéknak alakját, — kit általában «the empress» néven említi, — körülveszi írásaiban. Csak látásból ismert Erzsébetet fiatalokora óta, de életének minden jelentősebb mozzanatáról, fenséges jellemének minden kiválóbb megnyilatkozásáról pontos tudomása volt egyik legmeghittőbb barátjának, báró Orczy Bódognak, az egykori intendánsnak közlései révén, a ki, mint tudjuk, személyesen is jó ismerőse volt királyunk megboldogult feleségének.

Sissy... E néven is többször említi Erzsébetet a mi ismeretlen angol krónikásunk. A királyné még ifjú éveiben, szülőtől kapta ezt a becézőt nevet, de gyakran így szólította őt szerető férje, Ferencz József is... Ez időtájt látta először az író. Mint mondja, feltűnően szép volt Sissy ezekben a napokban. Épen Wight-szigetére utazott akkor. Mikor Dovernél partra szállt: egy rokonzenves megjelenésű, csinos bajszú fiatal osztrák hirtelen megcsókolta a királyné kezét s egy pompás virágoskört nyújtott át neki alattvalói hódolata jeléül. Sissy nyájias főhajtással viszonzta a fiatalember figyelmét s aztán vonatra szállt, hogy folytassa útját Ventour felé...

Erzsébet, — a ki még tizenhat éves sem volt, mikor királyunk őt Ischlben eljegyezte, sőt az esküvőkor, 1854 április 24-én is csak négy hónappal haladta túl a tizenhatodik élet-évet, — nem valami szivesen tartózkodott Bécsben sokáig. Terhére voltak neki az udvari élet ezerféle formalitásai és korlátai. Szinte könnyebbülten lélegzett fel, valahányszor újra megpillanthatta Bajorország hegyes-völgyes vidékeit... Fiatalkorában, mikor még csakugyan Sissy volt a jó Erzsébet királyné, — egy alkalommal teljesen egyedül, minden kíséret nélkül ment sétálni Bécsben a Kärthner-strasséra. Természetesen, azonnal felismerték s mikor egy boltba betért egy-mást bevásárolni: hamarosan imponzás embertömeg verődött össze a boldogságtól áradózó kereskedő üzlete előtt... Hogy, hogy nem, az udvarnál is megneszelték ezt az ártatlan kis epizódot s az egyik udvarhölgy nem is késett hódolatteljes formában értécsére

* «Society Recollections in Paris and Vienna, 1879-1904». By An English Officer. London, John Long, 1908. —

adni a fiatal királynéknak, hogy egy császárnéknak már mégsem kellene ilyen tenni!... Bosszantotta is ez a dolog meglehetősen Erzsébetet s Bécsben azontúl nem is sétált egyedül soha sem...

Orczy báró szokta volt elbeszélni «english officerünknek» azt az epizódot, mely a királyné nemcsak kitűnően jellemzi, Erzsébet ugyanis egy napon Bécs utcáin sétálva kísérétével, néhány kisebb utcáig dobott egy öreg koldúsnak. Valamivel később egy rongyoska burkolt, de feltűnően csinos arcú koldús-lányka vetődött eléje. Ennek már egy aranyat adott a királyné.

Egyik udvarhölgyének nagyon furdulta az oldalát ennek tapasztalása s nem is késétt ez iránt kérdést intézni:

— Felséges asszonyom, mi az oka, hogy ennek a kis leánynak sokkal többet adott, mint az öreg koldúsnak?!

— Én előttem, — válaszolt a királyné, — mindig nagyon rokonszenvesek a csinos arcú gyermekek s nagyon szeretek minden dolgot, a mi szép!

Az angol író egyszer Baden-Badenben találkozott vele, mikoron a királyné legfiatalabb leányával, Mária Valériával a parkban sétálgatott. Az angol tiszt a lehető legnagyobb tisztelettel üdvözölte a lányt asszonyt, — ez pedig egy kecses meghajlással fogadta a köszöntést. Nem csekély meglepődöttséggel jegyzi fel írónk, hogy az «empress» ez alkalommal nem emelte a legyezőjét az arca elé, mint azt egyébként tenni szokta hasonló esetekben.

Minden angol sportember előtt köztudomású, hogy néhai királynéknak kitűnően tudott lovagolni. Elsőrendű lovas volt. Ezt maga az ismeretlen «english officer» is készségesen elismeri, sőt bizonyítja is Middelton nyomán, a ki neki valamikor sokat beszélt Erzsébet királynéknak e nemű sportszerepléséről. Ez a tiszteletreméltó angol gentleman csodálattal vegyes lelkesedéssel szokott megemlékezni arról, hogy mikor ő egy udvari vadászat alkalmával Erzsébetet kalauzolta: valósággal a háta borzongott egy-egy olyan lovas «salto mortale»-től, a melyet, akár tetszett, akár nem, neki is meg kellett tenni a királynéval együtt. Pedig hát maga Middelton sem volt holmi vasárnapi lovagló. A hidegvérű anglusok is ámultak Erzsébet királyné bámulatos idegzetén.

Még egészen serdülő korában, — mikoron virágzó tavaszát élte Sissy, — pompásan tudott cizterázni. Tudvalevő, hogy Istenben bologult atya, a nagytehetségű Miksa, bajor hercege, elismert cizterajátékos volt a maga idejében s még jól ismerik egyik-másik dalát, a melyet cizterára ő maga komponált. Orczy Bódó báró gyakorta emlegette a mi ismeretlen angol írónk előtt, hogy ő számtalanszor játszott együtt cizterán a szépséges, fiatal Sissy-vel.

A «recollections» szerzője különösen jónak látja hangsúlyozni, hogy Erzsébet nagyon jól tudott magyarul. Zsoldos Benő.

A BÜVÖS ERSZÉNY.

REGÉNY. (Vége.)

Irta KRÚDY GYULA.

VI.

Az erszény megjelen.

A viczkői nádasat a déli szél eszokolja és a hold magasán úszik az égboltozaton. Júniusi éjszaka van, a mikor a tavasz ölelkezik a nyárral és a föld diszbe öltözködik, mintha a régi görög istenek látogatását várná. Éjjel szerelmes lovagok nyargalásznak az erdősegekben és a déli szél végigeszokolja a föld arculatát. A nádasban két alak törtet előre. A vadmadarak riadva menekülnek az éjjeli látogatók elől. A hold hol eltűnik valami felhőrongy mögött, hol újra megjelenik. A nádas mélyében bús hangján megszólal a bölömbika.

A keskeny csónak, a mely faderékből van vájva, mint a milyen csónakon az őseimbek jártak, parthoz ütődik. A csónakban ülök kiugranak és leteszik a hosszú csákányokat, a

melyekkel idáig a csónakot kormányozták a nádvilágban.

A hold megvilágítja a viczkői vezérhalomot. Csak most látszik, hogy tulajdonképen mekkora a vezérhalom. A hold kétes világánál szinte akkorának látszik, mint a tokaji hegy.

A csónakosok megkerülik a halomot. — János bácsi, — mondja Viczky Gábor, — maga bizonyosan tudja az utat erre?

Blásik János egy táskát cipzelt a kezében és nyugodtan lépked:

— Csak arra tessék menni, a merre én igazítom. Jártam én itt megdicsőült urunkkal elégszer. Szeretett a halottakhoz járni.

A vezérhalom egyik oldalán erős tölgyfaajtót találni, a mely a földbe vagon építve.

— Itt volnánk, — mondja Blásik és lerakja a táskát.

Viczky megpróbálja az ajtót felnyitni. Bevan már ennek rozsdásodva a zárja, nem nagyon nyitogatók, nem koremsaajót az.

Blásik János kinyitja a táskát és mindenféle lakatos-szerszámokat vesz ki a táskából. Blásik érti a lakatos-mesterséget. Egy-kettőre feltárol az ajtó és az ajtónyíláson át olyan levegő áramlik ki, hogy az éjjeli lovagok viszatántorodnak.

Blásik befogja az orrát:

— Nem is hittem volna, — mormogta, — hogy a Viczkyek is, olyanok, mint a többi halottak.

De csak egy darabig tartja vissza a látogatókat a sirbolt-szag. Lámpát gyújt Gábor és határozott lépésekkel fölbe az ajtón, a hosszú, földalatti folyosóra, a melyet ezerszázados szarufák támasztanak. Blásik hűségesen ballag kis gazdája nyomában és zörögnek kezében a lakatos-szerszámok.

A földalatti folyosó széles teremben végződik. A levegő kiállhatatlanul fojtó és a kézi lámpás csak a körvonalait mutatja a sirbolt-nak. Az alátámasztott földben lyukak látszanak, a melyekből koporsók vége látszik. Számtalan koporsó van a földben. Viczky megszámolja a koporsókat Huszonötöt olvasott.

— Az őseim, — mormogja, — Aludjatok nyugodtan!

Blásik a fejét eszokolja:

— Nincs ám ezekben a koporsókban halott, — mondja. — Mikor megdicsőült urunk a sirboltot berendezte, csupa üres koporsókat rakatott a falba. A koporsókra ráírta, hogy az Viczky Gáspár, amaz Viczky István, Viczky Kelemen... Hiszen az mindegy, hogy az ősök valójában itt vannak-e?

A fal mellett hosszú díofa-koporsó feküdt. Blásik levette a kalapját:

— Ebben fekszik Viczky Eduárd! — mondta meghatottan.

Gábor reszketve nézett a koporsóra és azt gondolta magában, hogy ha van élet a túlvilágon, akkor az apja most nagyon haragudhatik reá:

— Nyisd fel, Blásik, a koporsót, — mondta és a hangja remegett.

Blásik János engedelmesen szedte elő a számszámait. Kopogott a koporsó föléje, nyikorogva engedtek a zárak, esavarak. Blásik minden erejét megfeszítve leemelte a koporsó fedelét, aztán hörögve takarta el az arcát.

— Kegyelem, — ordította.

A koporsóban Viczky Edé feküdt zöldselyem diszruhájában és a keze össze volt fonva mellén. Úgy feküdt ott nyitott szemmel, mintha élne... Mintha épen az előbb feküdt volna be a koporsóba, hogy a szentségtörőket megtérálja.

— Atyám! — kiáltott fel Gábor és térdre hullott.

A halott mozdulatlanul feküdt és nem látszott törődni azzal, a mi körülötte történik. Blásik János felkapta a lámpát és a halott arcába világított. Az arc ép volt és nyoma sem látszott rajta a pusztulásnak. Valami bús, szenvedő kifejezés ült az arcon, mintha valamin nagyon szomorkodna a halott koporsójában.

Blásik János mélyen meghatva, könnyes szemmel áll a halott lábánál, míg Gábor hirtelen elhatározással a koporsó mellé térdel és minden tagjában reszketve szétfeszíté a halott összefont kezeit. Szétnyitott az aranysinóros Zrinyi és a kabát beléséből a lámpa világosságára kerül a keresett, várt, álmodott — zöld selyem erszény.

Már ott van az erszény a Viczky Gábor kezében. Ujjai örületes markolással fogják át a zöld selymet és talprangorva eszeveszetteként fut kifelé:

— Tudtam, hogy itt kellett lennie! — hörögte. Mintha ezer ördög üldöznék, végigfut a folyosón és a szabadba érve, olyan tekintettel néz körül, mintha a poklok mélyéből szabadult volna. Az erszényt a kebléhez szorítja és lihegve figyel a néma éjszakában. Sehöl semmi hang, csupán a föld mélyéből hangzanak tompa kalapácsütések. Blásik János szegezi a koporsót a föld alatt.

Percek múltak el, a míg világosság tűnik fel a föld mélyéből. Blásik János meghatottan lehorgaszott fejjel jó kifelé:

— Nagyot véteztünk, kis gazdám... A halott nyujtogatta kezét az erszény után.

— Bánom is én, — felel hideglelősen Viczky. — Menjünk, minél hamarabb legyünk távol e helytől. Még utánunk jó az apám.

A csónakra ülnek és órákhozszáig küzdenek a sötétséggel, az útvesztő nádasal. Már a hajnal nyujtogatja rózsaszínű ujjait, a mikor partot érnek, a hajnal első világosságánál Viczky előveszi a keblébe rejtett erszényt. Reszkető kézzel forgatja jobbra-balra. Ez, ez a legendás büvös erszény, a melyből az atya két marokkal szórta az aranyat! Most végre meg lehet fejteni az erszény titkát. Napfényre kerül minden... Valami zizeg az erszényben. Ahá, ez lesz az a milliós bankjegy, a melyről Zathureczky beszélt. Felnyitja az erszényt és összehajtogatott papírdarab hull ki belőle. Reszkető kézzel kibontja és megismeri a papíron az atya írását:

«Minden törekvésed hiú, szegény maradsz, te jó fiú; a pénz volt életem átka, szegénység élted boldogsága.»

Viczky eltakarta a két kezével az arcát.

Megtörtén, kétségbeesetten mormogta:

— Üres volt az erszény.

Blásik nyugodtan bölintott a fejével:

— Tudtam... Megmondta a halott.

Régen volt olyan kavargás a világon, mint a mikor a büvös erszény megjelent. Viczky Gábor nem titkolta a dolgot. Legelsőb Viczky és Melánie szerettek tudomást az erszényről és annak tartalmáról. Viczkynek halálsápadt arccal hallgatta végig az éj történetét, aztán vállat vont.

— Tudtam, hogy egyszer kiderül az igazság.

Gábor magánkívül kiáltotta:

— De hát hol vannak a milliók, a melyekről az emberek beszélnek?

Viczkynek bánatosan mosolygott:

— Azt elvitte az ördög. Te csak keresd, fiam, tovább. Hátba megtalálod.

— Fel fogom találni! — ordított magánkívül Viczky Gábor.

A TRÓNÖRÖKÖS HARNONCOURT GRÓFFAL ÉS GRÓFNÉVAL S A VADÁSZTÁRSÁG TAGJAIVAL.

Az örület kifejezése ült az arcára.
— Feltalálom, ha ég és föld összeesküszik ellenem. Ti segíteni fogtok nekem a kutatásban. Viczkyné ijedten nézett Gáborra. Az meghabodottan rázta a kezét:

— Ti segíteni fogtok nekem!
— De mivel segíthetünk? — mormogta Viczkyné. — Hisz mi nagyon szerencsétlenek vagyunk!...

— Velem maradtok és nem hagytok magamra!
— Nem, nem, — csillapította Viczkyné és megrémülve menekült be a szobába.

Azon a délután hiába zörgetett Viczky Gábor a sárgára füstött, barátságos házon. A kapu zárva maradt és a tüköruveges ablakok sötétben meredtek az utcára. A ház üres volt, — a galambok kirepültek belőle.

Gábor eszevesztetten rázta a rózsaszínű kaput, aztán önkívületben kiáltozott:

— Melánie, hát nem hallod, hogy én hívlak?
De Melánie és anyja már akkor messzire jártak. Nyomtalanul eltűntek a városból a megcsalt hitelezők elől.

Viczky pedig ment, ment a házak fala mel-

A ZSÁKMÁNY.

esapkodták össze a kezüket. Lárma, jajgatás töltötte be az utcát.

Viczky pedig szórta a kavicsokat.
— Nesztek arany. A Viczky Gábor aranya. Marad még neki elég aranya.

A hűséges Blásik utat tört magának a tömegben át és gazdája nyomába szegődött. Ment utána alázatosan és felszedegette az eldobott kavicsokat.

FERENCZ FERDINÁND TRÓNÖRÖKÖS VADÁSZATAI.

Ismeretes dolog, hogy Ferencz Ferdinánd trónörökös több ízben tett vadász-kirándulást Harnoncourt Felix gróf birtokaira Torontálmegyébe. Az idei augusztusban is mint Harnoncourt gróf vendége vadászott, de nem hazánkban, hanem Stíriában, a gróf bierbaumi birtokán. Augusztus 20-ikán érkezett Bierbaumba, a hol a grófnak a vadregényes Gailvölgyben pompás kis vadászlaka van, mely nyári tartózkodási helyül is szolgál. A főherceg szigorú inkognitóban érkezett s nem is fogadták sehol ünnepélyesen, de a kis falu lakossága történeti régi ruhákba öltözött várta s lelkesen üdvözölte. Két napig vadászott a főherceg gazdag eredménnyel s aztán visszatért Salzburgba.

GRÓF HARNONCOURT BIERBAUMI VADÁSZKASTÉLYA.

FERENCZ FERDINÁND TRÓNÖRÖKÖS VADÁSZATAI STÍRIÁBAN.

lett és kezében a zöld erszényt tartotta és mindenkinek megmutatta:

— Az apám azt akarja, hogy szegény legyenek! Haha! — kacagott eszevesztetten. — De hiába akarja, én nyomára jutok az eldugott kincseknek...

Az utcagyerekek nagy csoportban mentek utána és kiáltások hangzottak a háta mögött:

— Nem látják? Megbolondult szegény Viczky!...

Viczky pedig kavicsokkal töltötte meg a bűvös erszényt és elszórta a kavicsokat.

— Úgy tesztek, mint az apám!... Nesztek arany. Szedjétek az aranyat. Marad még Viczkynek elég aranya.

Szórta a kavicsokat jobbra-balra és az utcakölykek hangos kacagással dobálták hátához kavicsait.

Az egész város talpon volt. Futótűzként terjedt el a Viczky megbolondulásának a híre. A kalapját eldobta valahol és a haja bomlottan hullott homlokába. Az asszonyok siránkozva

A HÉTRŐL.

Királylét. Egy öreg fuvarosnak néhány szava jutott az eszembe a héten. Diákkoromban az ő sovány táltosai vittek haza a városból a faluba karácsonyi meg-husvétii vakációra. Olyan úton mentünk, hogy reggeltől estig tettünk meg huszonöt kilométert tengelyig erő sárban. Káromkodni nem hallottam az öreg fuvarost, de minden félórán kitört belőle ez a sóhajlás:

— Csak egyszer erre jönne a király kocsi-kázn!

Akkor, gyerekésszel nem tudtam elgondolni, mi haszna lenne abból az öreg Jónásnak, ha a király végigkocsizna a mi országutunkon? Hiszen azt csak ő maga se gondolja, hogy vele vitné magát? Erre bizonyára nem is gondolt az öreg, de azért most már teljesen megértem a sóhajlását. És megértjük mindnyájan, olvasván azokat az előkészületeket, a

halt Magyarországnak rangban legelső bírāja, a magyar királyi Kuria elnöke: Oberschall Adolf valóságos belső titkos tanácsos, a főrendiház tagja. Hatvannyolc esztendő volt, mikor meghalt, de még aránylag igen fiatal ember volt, mikor hivatásában már nagy rangba került és mégis soha senki nem tartotta gyors előmenetelét se meglepőnek, se megérdemeletlennek. Mikor végezetül, ezelőtt két esztendővel elérte a legnagyobb méltóságot és tisztiséget, a melybe magyar bíró emelkedhetik, az ország legfőbb ítélőszékének az élére került: ő volt az egész illetékes közvéleménynek a jelöltje. Ez a ragyogó pályafutás az ő temérdek sikerével annál érdekesebb, mert semmiféle külső érdekesség nem fűződik hozzá. Minden eredmény, a mit elért, úgy jelentkezett, mint egy érdemes munkásság harmonikus megbecsülése. Oberschall Adolf nem volt fényes egyéniség, nem genialis, nem olyan elme, a mely a villanásaival meglepi a világot: de a bíró ideális egyéni-

Az utolsó levél. A halottaknak van egy igen nagy erejük. Nem lehet velük polemizálni. Az utolsó levél tehát, a melyet a halni menő ember ír, mielőtt a golyót a szívébe bocsátja, rettenetesen erős irás. Ezzel nem lehet vitakozni, nem lehet vele pörölni, mert nincs, a ki visszapörölnön, a halottat nem lehet fölvilágosítani, mert neki már más világosság fényeskedik. A szegény, öngyilkos lett huszárkapitány, Lukács István az ő utolsó levelében, a mely egy keserű vádirat, azt mondja, hogy: a ki a halálba megy, bizonyára nem ír mást, mint a tiszta igazságot és eleve hazugságnak bélyegez minden védekezést azok részéről, a kiket tragikus sorsa okozóinak említi. Ez az argumentum, a mely a ki halni készül, az föltétlenül az igazságot mondja, szinte megdönt-hetetlennek érzik. De vajjon az-e csakugyan? Bizonyára nem szabad, nem is lehet föltenni, hogy az élettől való búcsúzás fekete pillanataiban valaki mást tudna mondani, mint a

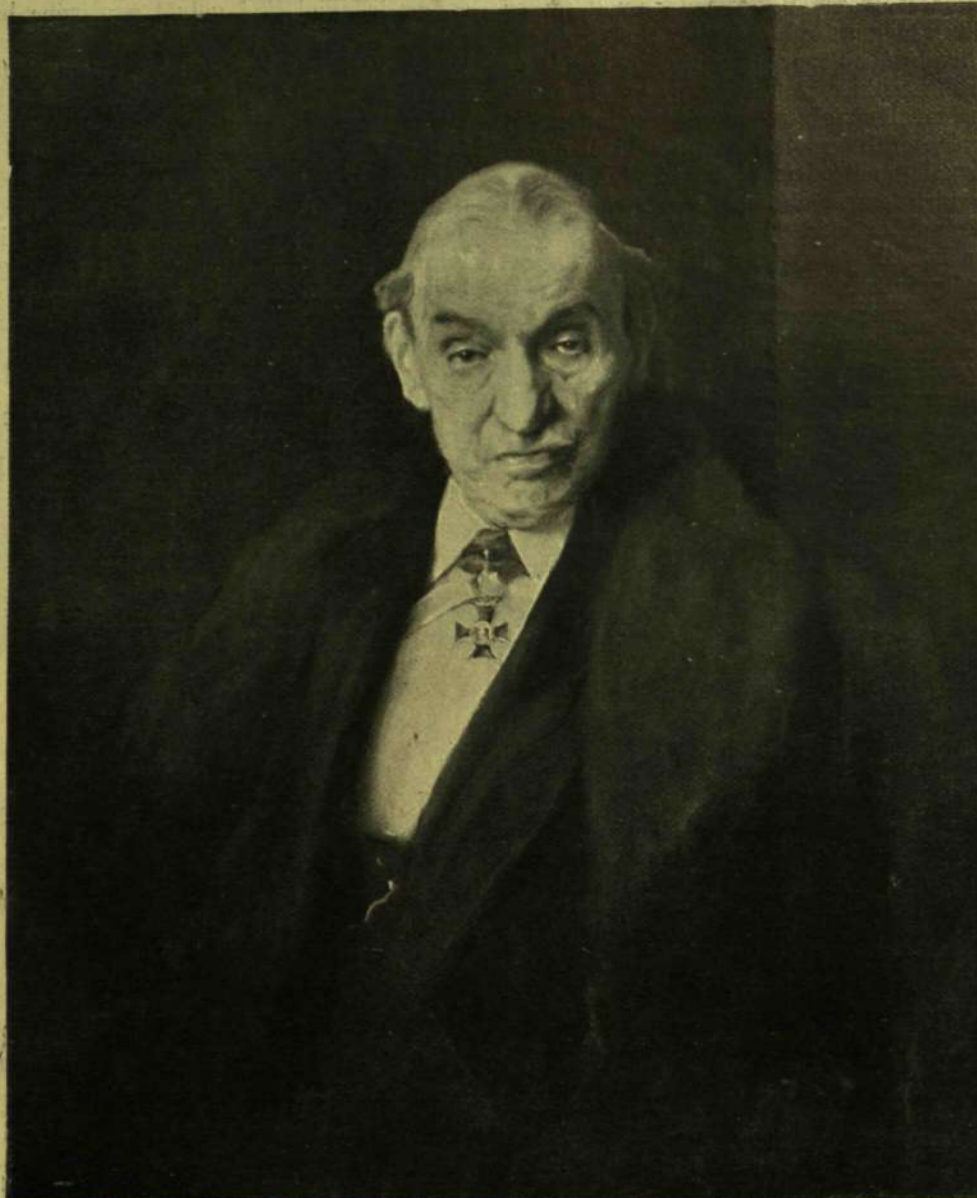
BÚCSÚSOK. — Csukásy Elemér rajza.

melyeket a király-város Veszprém tett, hogy a falai között illendően fogadhassa, jól ellát-hassa koronás urunkat. Bizonyos, hogy husz esztendei szakadatlan interpellálás és mozgalom annyi közmunkát nem eredményez, annyi hiányt nem pótol, annyi szükséges és üdvös újítást nem létesít egy város fejlesztésére, kicsinosítására, rendezésére, mint egy királylátogatás. Az utakat rendbehozzák, a világitást megjavítják, minden egyszerre kifogástalan lesz, csinos lesz, modern lesz és évtizedek múlva is haszna van belőle a város egész közönségének, hogy egy pár huszonnégy órát a falai között töltött a király. Ebben a dologban is gyönyörűen demonstrálódik az a megható, nagy szeretet és gyöngédség, a mely minálunk a királyt körülveszi és már a magyar városok fejlődése érdekében is kívánatos lenne, hogy minél több alkalom nyíljon hasonló demonstrációra.

Oberschall Adolf. Egy szép, határszéli városkában, Rózsahegyzen szeptember 9-én meg-

ségének talán nem is eleme, hogy ragyogjon, elég, ha az ítéletben fénylik a megértés: a mi az emberi igazságnak a nemese ércze. A bíró egyénisége bele kell, hogy olvadjon az igazságba és jobb, ha a bíró nem látszik az igazságtól, mint ha az igazság nem látszik a bírótól. Ezért van, hogy sok igazán kiváló és minden tiszteletre, minden diszre érdemes bíró életének valóban alig van valami elmondható története. A harmóniát, az erkölcsi erők kiegyenlítését, a jogrend helyreállítását szolgálván, a maguk sorsa is szinte belesimul ebbe a harmóniába és felöltö, érdekes vonalakat nem mutat. Ilyen e melkedő, de sima vonal azé a pályáé is, a melyet Oberschall Adolf megfutott. Olyan ember élete volt ez a pályá, a ki a sorstól sok dísz és nagy eredményeket kapott, de semmi dísz és semmi eredményt nem kapott úgy, hogy meg ne szolgálta és meg ne érdemelte volna. Minden tisztsége épen olyan ékességet adott neki, mint a milyen ékességet az ő egyéni jelessége és tudása minden tiszt-ségének adott.

mit az igazságnak érez, de vajjon mindig az-e az igazság, a mit — mikor legközvetlenebbül vagyunk érdekelve — az igazságnak érzünk? Mikor az öngyilkos az utolsó levelét írja, akkor még élő ember, már pedig minden élő ember — tévedhető ember és a halálnak legközvetlenebb közelsége se veszi le rólnak ezt a tulajdonságunkat. A mig az ember él, mindig tévedhet és hogy ne tévedhetne meg az emberek, a dolgok, a viszonyok és a körülmények megítélésében épen akkor, mikor a lelkében a legnagyobb viharok dülnek: a legvégzetesebb elhatározás szörnyű pillanataiban? Nem a jóhiszeműségét vonjuk kétségbe ennek az utolsó levelének, a mely megvádol minden embert, kollégát, hitvest, rokont, főlebbvalót, barátot, de épen mert ilyen feketének, gonosz-nak rajzol mindent és mindenkit, gondolkodóba kell esnünk rajta, vajjon csakugyan mind megérdemlik-e ezek ezeket a vádakokat és mind a mások hibája volt-e az, a mi türhéttelenné tett egy szerencsétlen életet? A ki az utolsó levelében azt írja, hogy »boszut akarok állani«, az minden deréksége és jóra valóssága

László Fülöp 1901. évi festménye után.

FALK MIKSA.

mellett se lehetett olyan ember, a kinek minden hibát, a mi az életét megrontotta, okvetlenül és kizárólag másokban kellene keresnie, mert a kinek semmi hibája sincs, az a boszúra se gondol az élete utolsó órájában. Ezt megjegyezvén, bizonyára nem vétünk egy szerencsétlen, halott ember emléke ellen, hiszen ki az, a ki közöttünk hiba nélkül való és kimélettel nemcsak a halottaknak, hanem az élőknek is tartozunk. És mit lehetne könynyebben megbocsátani egy halottnak, mint azt, hogy ő is csak ember volt, ő is tévedhetett!

*

Edvár adósságai. A világ legnagyobb birodalmának uralkodójáról, Edvárdról, Anglia királyáról és India császájáról örömmel jelenítik az újságok, hogy — *rendezve van.* Rendezve van, ennek a kifejezésnek a legközönségesebb értelmében, a mi tudvalevőleg az, hogy ki vannak fizetve az adósságai. Még azt is megírják, hogy a mióta ez megtörtént, az angolok királya sokkal jobb kedvű, mint volt idáig. Hogy királyoknak is lehetnek, sőt vannak is adósságaik, azt régen tudjuk, de hogy a *rendezetlen állapot* gondja és a *rendezett körülmények* öröme föl tud hatolni egész a brit birodalom trónjára, ez mégis csak meglepőbb perspektíva. És még érdekesebb annak a megismerése, hogy — nincs is okunk rajta elcsodálkozni. Az adósságok eredetének történetéből megtudjuk, hogy Edvár királynak, még mint welszi hercegnek a reprezentálásban érvényesíteni kellett a rangja elsőségét olyan angol főurakkal szemben, a kinek négyszer-ötször annyi jövedelmük volt, mint neki. Ime, a vagyonatlan katonatisztek örök veszedelme, a *«milmachóls»* gondba tudja börtantani még a leghatalmasabb trón várományosának is a homlokát! És nem kevésbé érdekes az sem, hogy ez a trónörökös, a mint történelmi hivatásának teljességébe lép, első dolga, hogy a *«pályakezds»* terheitől magát megváltsa. Hét esztendő alatt letörlesztett kétszer ennyi milliót. Ez bizonyára szép és tiszteletre-

méltó eredmény, ámbar azt mondják, hogy milliókat is könnyebb kifizetni annak, a kinek milliókat adnak kölcsön, mint száz pengőt annak, a ki ezt az adósságot csak öt forintként tudta összegyűjteni.

FALK MIKSA.

1828—1908.

Falk Miksa nem most, halála napján tünt el a közélet porondjáról. Aggkor, betegség már néhány évvel ezelőtt rákényszerítette, hogy letegye publicista tollát, visszavonuljon a magánéletbe. Betöltötte élete mértékét, befejezte munkáját, — nyugodtan mehetett.

Nem is az aktuális veszteségnek az az érzése tette halálát fájdalmas eseményné, a melyet olyanoknak halálakor érzünk, a kik elhunytuk pillanatában is ható tényezői a közéletnek, — hanem az általa végzett munkára való visszapillantás. Ha végignéznünk rajta, mennyit dolgozott a közért s mennyi haszonnal, mily nevezetes szereplője volt újabkori történetünknek, mint Erzsébet királyné magyar nyelvtanítója, a kiegyezés egyik legkitünőbb publicistája, közviszonyaink későbbi fejlődésének mindenről tájékozott, élesszemű kritikusa, parlamenti életünk egyik elsőrendű tekintélye, — akkor el kell fogadnunk ekkora erőnek többé meg nem másítható összecsapását. A nagy harcban, a mely a magyar állam kiépítése körül ezer év óta folyik és mindig folyni fog, egy emberlétön át a vezérkarban szolgált, nagy *«tüközetekben»* pompásan forgatta fegyverét, az ország elismerten legokosabb emberei között foglalt helyet, — gazdag, szép életet élt. De hírlapíró volt s a hírlapíró sorsa az, hogy munkája eredménye nem nyilvánul szempillantásra látható alkotásokban, hanem eloszlik a fejlődés egyetemében, mint a kovás a kenyérben. Bizonyára sok ezren voltak, a kinek politikai állásfoglalását a Falk Miksa tudása, dialektikája, meggyőződése sugallta,

de hol vannak ezek az ezerek, hogy tanúságot tegyenek hatásáról? Hiszen ez a hatás öntudatlanul lopta be magát legtöbbjüknek agyába; maguk se tudták, hogy Falk Miksa ezse szerint politizálnak. És hol van a külföld, hogy bizonykodjék a mellett, mennyi tájékozást merített Falk Miksa cikkeiből Magyarország közállapotairól? Az újságcsikk, mint újságcsikk csak egy napig él; ha tartalma tovább csirázik az olvasója lelkében, a fájáról senki sem keresi a magvát.

Ezért nem lehet pontosan sem felsorolni, sem formulázni Falk Miksa élete munkájának eredményeit. Egykori híres *«Pesti Napló»*-beli cikkeinek csak legendaszerű híre él ma, ha elolvassuk is őket újra, akkor sem tudnánk megmagyarázni többé azt a hatást, melyet egykor tettek. Az újságcsikk, ha ki van emelve aktualitásából, könyvbe présélt virág, se színe, se illata. Csak azt tudjuk, hogy akkor, a kiegyezést megelőző időben, óriási volt a hatásuk s a népszerűségük s hogy náluknál hatósabb tényezője kevés volt az akkori közvélemény kialakulásának. S fontosságukat még fokozza az, hogy abban az időben a közvélemény irányításának jóformán egyetlen eszköze volt a sajtó s így a ki akkor mint publicista meg tudta fogni a lelkeket, nagyobb mértékben volt vezetője a nemzetnek, mint a mai, még oly kitünő publicista. Deák, Andrássy s a többi nagyok mellett, a második sorban, sohasem szabad elmaradni hűségese és derék fegyveresük, Falk Miksa nevének. S ha emlegetjük azt a szeretetet, melylyel Erzsébet királyné igaz asszonyi szíve felénk, magyarok felé fordult, akkor eszünkbe kell hogy jusson, hogy Falk Miksának adatott ezt a királyi érzést magyarul megszólaltatni.

Oly eredmények ezek, a melyek széppé, gazdaggá, irigyléreméltóvá teszik Falk Miksa életét. S büszkévé tesznek minket, az utána következő nemzedék sajtójának embereit, hogy Falk Miksát a mi soraink közé számíthatjuk. Oly kevés okunk van ma mesterségünkre büszkének lenni, hogy erről az egyről nem lehet még a fíris s fölött sem megelégedzünk.

NEDECKY ISTVÁN.

† szeptember 4-ikén.

Kedves öreg úr, a táblabíró fajtából; nyílt szívé, tisztes magyar, csupa uri és nemes tulajdonságokkal; aztán kicsit kurucz, ha németekről volt szó, de mindig egyenes jellem és egyenes utakon járó; nagy bizalommal és jószívűséggel, a kik irányában is azok voltak, egyébként keleti természet szerint veselt beszélő és nem dicsekvő: — ilyen volt a forradalmár, Nedeczy István, a ki a múlt héten nyolcezer éves korában elhunyt. Láttára lehetett oka a késői magyarnak eltűnődnie, hogy hát ez is lehetséges volt. Lehetett idő, mikor forradalmárok voltak az ilyen adomkedvelő, konzervatív öreg urak? Holott mi azt hisszük, hogy ez az ok csak reánk nézve van meg. De az idők tréfája és a gyarlóság törvénye a forradalmárok harcias hevületeit is kiaspasztja. Megértjük a magunk forrongásait, az általunk szükségesnek vélt küzdelmeket, de a tíz lépéssel mögöttünk jövőket már nem. Mit akarnak ezek a mai forradalmárok, mi a bajuk, hogy folytonosan demonstrálnak egyszer a parlament, mások a töke ellen és vége-hossza nincs sem a panaszuiknak, sem háborúsaiknak? Ezt kérdezik ma a nem forradalmárok a mai rend elégedetlen elemeitől. Szórol-szóra úgy tesznek a kérdezők és a kérdeztettek, a hogy száz vagy százötven év előtt tettek ugyanazok. A Nedeczy István-féle forradalmár őse a pozsonyi és pesti jurátustanyákon fejlődött. Olyan időben, mikor rettenetesnek tünt fel afféle jelszavak hirdetése, mint: *«ősiség, közteherviselés, sajtószabadság»* s mi egymás, a kormány ráuszította a maga rendőrhadát a jurátusokra s pörbe fogta őket. Ha valaki a paraszt mellett védőbeszédet hallatott (Wesselényi), felségsértésnek minősítették. Ha ugyanezt megtette immunis helyen, például a diétán valamelyik követ (Balogh János), ennek is ez lett a sorsa s ha egyik-másik az úrbérgazságtalan intézkedéseiről szólt (Kölcsény-

hajsák erejével kibuktatták a parlamentből s a küzdők és az üldözött egyaránt csodálkoztak a maguk külön szempontjai szerint, hogy nincsenek megértve és méltányolva.

A pozsonyi jurátusok 1834-ben önképzőkört alakítottak *«Társalgási Egyesület»* ezimen. A kormány azt mondta, hogy nem lehet jó dolog, mikor a jurátusok kártya és borcsaták helyett önképzéssel foglalkoznak. Ráfogta a társalgási egyesületre, hogy titkos társaság s mivel a múlt század első felében a titkos társaság az a mumus, mely a mai szakegyleteknek vagy szabad iskoláknak megfelel, egyszerűen feloszlatta. De van más nótá is. Mi csak azt tudjuk, hogy a Kossuth által alapított *Védőegylet* a hazai ipartermékek pártolása érdekében létesült. Tényleg ez volt a célja és a magyar ipari-kereskedelmi érdekek védelme. Mindenki elhitte ezt, csak a kormány nem. Ő megállapította, hogy a Védőegylet és vidéki fiókjai a hazai irányuló titkos társaságok s egy kis próbahajszát rendezett ellenük. S ha egyébként nem, kulturisztóriai kuriozumnak mindenesetre valami az is, hogy a harminczas években a jurátusok legförgalmasabb gyűlöhelyét, a *Wurm-kávéházat*, a negyvenes években pedig a *Pillbox*-ot rendőri felügyelet alá helyezték. Nincs ma Magyarországon ember még a legkonzervatívabbak között sem, a ki ne csóválná a fejét ezekre az erőszakosságokra. Nos hát nyugodtunk lehetünk, a mai háborúságokat is így fogja megítélni negyvenötven év múlva vagy később az a nemzedék, mely nem lesz személyileg érdekelve a ma ugyancsak személyes érdekekhez kötött pro vagy kontra háborúban.

Minden időnek más a forradalmár típusa. És minden időben ugyanazon ellentmondások között vívja a csatát a volt forradalmárok ellen az új forradalmiság, melyet nem akarnak megérteni, holott ennek sincs kevesebb igaza, mint a réginek. Ez a magyarázata annak a furcsa társadalmi jelenségnek, hogy a forradalmároknak a nyugalomba vonult forradalmi rendszer legnagyobb ellensége. Nedeczy István életének is volt egy momentuma, mikor összeütközésbe került a hatalommal, melynek visszaélései ellen a forradalomban látta a megoldás lehetőségét. Vértakátára nézve különben is a legszenvédélyesebb hazafiak csoportjába tartozott, a ki nagybátyjának, Deák Ferencnek az iskolájában nőtt fel, de a Kossuth radikalizmusában kereste a megoldás eszközeit. A negyvennyolcas törvényhozásban is a radikálisok között foglalt helyet s mikor 1849 április 14-én az országgyűlés kimondotta a Habsburg-dinasztia detronizációját, ő is a függetlenségi nyilatkozatot fogadta el s alá is írta. Az abszolutizmus alatt, különösen az 1859-iki osztrák-olasz hadjárat idején szó volt arról, hogy a háború folyamán Magyarországon általános felkelést fognak rendezni. A hadjárat gyors befejezése egyelőre megakasztotta a terv végrehajtását, de 1861-ben újra aktuális lett, mikor küszöbön állott egy újabb osztrák-olasz-francia háború ténye. Nedeczy István ekkor lép újból előtérbe. A Schmerling-rendszer annyira feldúlta az ország nyugalmát, hogy Almássy Pál, a negyvenkilenczes törvényhozás volt elnöke élére állott egy olyan forradalmi mozgalomnak, mely Kossuth belevonása nélkül akarta az ország függetlenségét biztosítani. A propaganda szervezésére az 1861-ben létesített országos honvéd egyleteket választották eszközkül. Ezen egyleteknek hivatalosan az lett volna a céljuk, hogy a szabadságharcban megsebesült vagy nyomorékká lett honvédeket segélyezzék, az igazi cél azonban az volt, hogy összeriák és keretükbe rendezzék a várható forradalom-katonai állományát. A volt honvédek tömegesen jelentekket, részvételüket azonban egy feltételhez kötötték. Kossuthnak a mozgalomban való belevonása volt a feltétel s e végből bizalmi emberökét, Nedeczy Istvánt Kossuthhoz küldték Turinba.

Nedeczy pontosan eljár megbízatásában s kiváló fellépésének olyan eredményei lettek, hogy Olaszország támogatását is megnyerte, sőt húszezer fegyverre azonnal szerződést kötött. Hazatérve, közölte megbízóival az eredményeket s ennek alapján az Almássy és Nedeczy párt között csakhamar létre jött az egyesülés. Sőt az előkészületek már annyira haladtak, hogy Olaszországból nemsokára meg-

NEDECKY ISTVÁN.

űjtötták a fegyverszállítást. Ekkor derült ki a forradalmi mozgalom kísérlete. A fegyvereket lefoglalták s azután nagy titokban megindult a nyomozás, úgyhogy 1864 április 16-án a mozgalom vezetőjét, Nedeczy Istvánt a pesti rendőrség elfogta. Még az nap fogságba kerültek Almássy Pál, Beniczky Lajos, Asbóth Lajos, Sebess Emil, Jambelly Lajos, Nedeczy Jenő, Szelestey László és többen, kik fölött egy év múlva mondott a hadi törvényszék ítéletet. Legsúlyosabb büntetést Nedeczy István kapott, jóllehet nem tudtak pozitív dolgokat rábizonyítani. A haditörvényszék nemessége elvesztése mellett *kötél általi halálra* ítélte. Végre is hajtották volna az ítéletet, ha az ítéletek nyomában feltámadt országos forrongás nem ijesztette volna meg az udvart. Nehogy a kedélyeket a kivégzés még jobban felizgassa, Nedeczy kegyelmet kapott s halál helyett *hátsz évre terjedő súlyos büntetéssel* sujtatt. Nyomban el is vitték Olmützbe, az 1867-iki kiegyezés azonban meghozta az ő számára is az amnesztizációt. Ez volt az az összeküvés, melyet a történelem az Almássy-féle összeküvés neve alatt említi s melynek, ha aktív eredménye nem volt is, az a hatása mégis meglelt, hogy az uralkodót, tanácsosait és a bécsi kormányt szintén rávezette az egyezkedés útjára és óvatossá tette az abszolutista rendszert a magyarság ellen intézett törvénytelenségeiben. A kiegyezés után Nedeczy is elfogadta a hatvanhetes alapot és a Deák-párt tagja lett. Az utóbbi években teljesen visszavonulva élt biharmegyei birtokán s most, hogy a lapok halála hírért meghozták, az ő személyében eltűnik az utolsó forradalmár is azok közül, kik az általa tervezett mozgalomban részt vettek s az ő közreműködése élén a nemzet függetlenségét fegyveres erővel akarták biztosítani. Z.

A KIRÁLYOK.

REGÉNY.

(Folytatás.)

Irta Jules Lemaitre. Francziából fordította Schöpflin A.

Egy nap az újságok Kariszkin herceg halálát jelentették. Néhány napra rá Audotia így szólt fiatal barátjának:

— Gyere velem ma este.

Elvezette egy nyilvános gyülekezetbe, a hol azon tanácskoztak, milyen előkészületeket tegyenek márczius 18-ikának közeledő évfordulójára. Igazi célja azonban a gyűlésnek az volt, hogy lelkes és heves, haraggal és ábrándozással tele szavakat halljanak.

Audotia is felszólt. Egy egyházi szónok akésszólásával, gyhangú és éneklő hangon, a melyet a belső tűz mindjobban fölmelegített, valami *gyászbeszéd-félet* mondott Kariszkin elvtársról. Elmondta életét és az áldozatokat,

a melyeket az ügyért hozott, elbeszélte szenvedéseit a börtönben.

— És mi volt a bűne, elvtársak?

Erre elsorolta erényeit, beszélt humanitásáról, egyszerűségéről, gyermeg szelidségéről, anekdotákat mondott róla és egyszerre csak így szólt:

— Ime, bemutatom az unokáját.

Minden szem Frida felé fordult, a ki az emelvény mellett ült, az ott elnyúló lóczák egyikén. Nagyon egyszerű fekete ruhájában, fénylő vöröses hajkoronájával, apró fogai fölött kinyílt ajkaival úgy ült ott, hogy meglátszott rajta a mély felindulás fénye. Halvány szeméből könnyek perogtak, maga se tudta, fájdalomában sir-e, nagyapjára gondolva, vagy az örömtől, hogy ezek a szívek mind egyszerre szeretik őt...

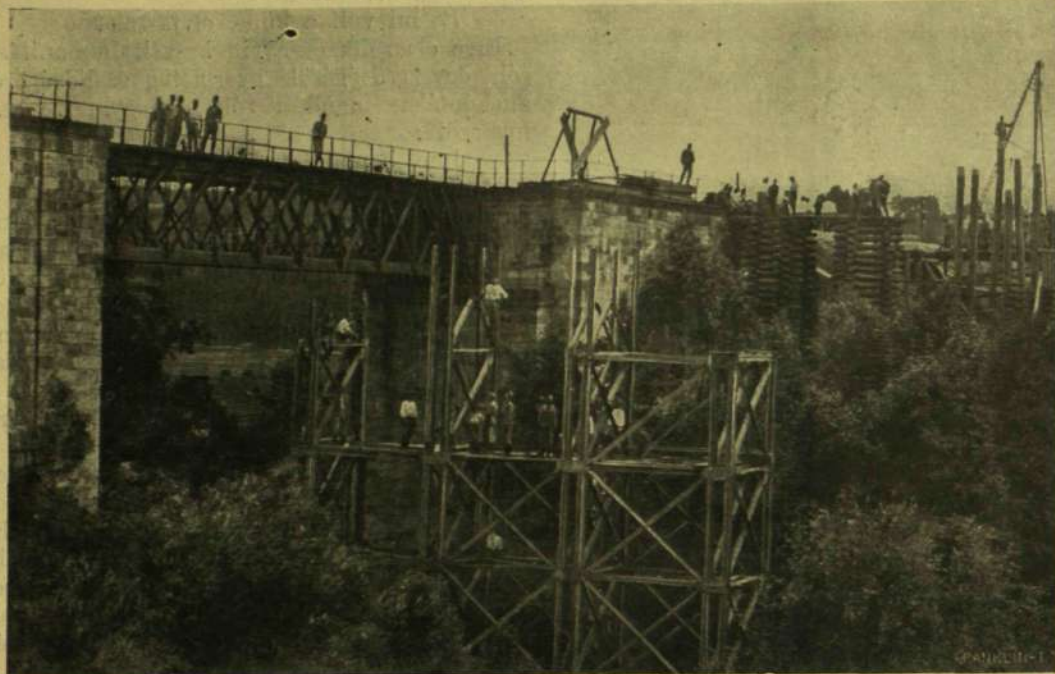
Audotia elvitte más gyülekezetekbe is; nem olyanokba, a hol nagy harcokat vagy az ostobaság és indulatosság heves kitérésait lehetett várni, hanem csak olyan gyülekezetekbe, a melyek kissé hasonlítanak a vallásos szertartásokhoz, s a hol vértanúk tiszteletéről vagy évfordulók megünnepléséről volt szó. Egyébiránt Audotianak elég alkalmanok voltak az elvei arra, hogy egyaránt tagja lehessen minden forradalmi pártnak; valamennyien meghívták gyülekeikre, mert valamennyiükre nézve ő volt az a hang, a mely elragad, a mely megátmoz, a mely megáld, a mely exaltál és fölmelegít, a mely megünnepli a szenteket és az emlékeket, a papnő és a prófétán.

Fridának kedve telt ezekben a gyülekezetekben. Kezdetben új testvéreinek durvasága, a szag, a fekete kezek, a gyanús szakállak elég kemény próbára tették kényességét. De szegyelet undorodását, mint nyárszolgári és alantás érzést; rákényszerítette magát, hogy úgy szeresse a nyomorultakat, a milyenek. Ebbeli erőfeszítését támogatta átlátszó és végtelen optimizmusa és az a becses adománya, hogy nem vette észre a rozsat és a csínyát, csak ha igazán nem lehetett elkerülni. Ha véletlenül, akaratá ellenére felfedezte, hogy az elvtársak között bizony akadnak gonosz vadállatok, ezt gondolta: *«Ez nem az ő hibájuk, hiszen olyan szerencsétlenek.»* De az ilyen kínos felfedezéseknek csak ritkán volt kitéve. Mert bájosága tudtán kívül hatott még a legdurvábbakra és a legbutábbakra is: vigyáztak magukra az ő jelenlétében, tekintettel voltak rá nagyapja, a vértanú miatt is; ő volt a társadalmi felforgatás kis bájos szíze és ártatlanul élvezte ez állapotok örömeit.

A forradalmárok világa úgy tünt neki, mint a testvérek idillikus gyülekezete. Napról-napra jobban hitt a szegények jóságában. Azokból az elméletekből, melyeket a klubban hallott, nem tartott meg egyebet, mint a mi hiszékeny nemeslelkűségét táplálhatta. Kollektívizmus, posszibilizmus, kommunizmus, még az anarchia is, — őt nem zavarták meg az egyes tanítások ellenmondásai, nem látott meg bennük egyebet, csak a mi mindnyájukkal közös volt: a testvéries és igazságos társadalom álmát. És a jövő államában épen az ragadta meg legjobban, a mi benne morális agyrem: az, hogy nem rendezkedhetik be s nem állhat fenn, csak az összes emberek végtelen jóakaratá által. És mivel Fridában a maga részéről megvoltak azok az erények, a melyek egyedül lettek volna képesek megvalósíthatóvá tenni ezt az utópiát, tehát ő valóban megvalósíthatónak is tartotta. A mi az elvtársak legnagyobb részénél a brutális önzés álma, az ő nála az önfeláldozás álma lett.

Az is vonzotta, hogy a szocziálista hit által teremtett lelkiállapotban van valami vallásos jelleg. Mert ez bizony hit. Frida teljesen éreketlen volt az ellenérvek iránt. Hogy fognak ezek az áldomott dolgok bekövetkezni? Nem tudta, de be *kell* következniük. A legutósbak azt mondták: *«ez evolúció törvényéről fogva»*, — ép úgy, a hogy más vallásokban azt mondják: az Isten akaratánál fogva. Az erényes kommunisták lelki alkata alighanem kevesebb különbözik az első keresztényektől, a kik Isten országát várták a földre és hittek közeli megvalósulásában, ámbar a római világ ép annyi akadályt támasztott álmuk ellen, a mennyit a mi világunk támaszthat a forradalmár álmok ellen.

A hiten és reményen kívül Frida kultuszt

KATONAI VASUTI HÍD ÉPÍTÉSE A METTAU FOLYÓN.

is talált. A nyilvános gyűlések czerimóniái, homiláikkal, szentekre való emlékezéseikkel, véres vagy dicső napok megünneplésével voltak a miséi és a vecsernyéi. Ez a hazátlan és vallástalan leány (már korán felhagyott az orthodox orosz egyház hittételeivel és szertartásaival) így a szocialista álomban teljes vallást talált, a melyben kielégülhetek képzeletének és szívének minden szükségletei. És annál jobban belemerült hitébe, mert az a forradalmi egyház, a melynek részese volt, félig a misztériumban élt, megvolt az a színe, hogy üldözött, vagy legalább is a rendes világ szemében elítélendő egyház, egy kissé konspiráló és föld alatt terjedő.

Ekkor ajánlott fel neki a «hercegnő» egy társalkodónői állást Winden grófnőnél, a kinek férje tanácsos volt Alfánia nagykövetségénél.

Frida eleinte visszautasította, bárholgy könyörgött neki az anyja. Thalberg asszony nem helytelenítette Frida új eszméit. Passzív és lágy természetű lévén, a jó asszonyság maga is — úgy, a hogy — forradalmár lett szegénysége gyűlöletében, a hogy megmaradt volna konzervatívnak, orthodox kereszténynek és hűnek a császárhoz, ha tovább görgethette volna üres napjait kurlandi uradalomán. De épen ezért nem is értette, mért utasítja vissza Frida ezt az alkalmat, hogy fölemelkedhessen a középszerű életből, a melyet éltek és visszajut-hasson «az ő világukba».

Audotia közbelépett.

— Fogadja el, — mondta Fridának. — Tartozik vele az anyja kedvéért.

Frida megadta magát. Nem volt még egy hete Winden grófnőnél, mikor itt találta őt Hermann herceget.

Egy királyi herceg! Egy abszolút monarchia jövődöbeli trónörököse! Nem kelthetett Fridában egyéb érzelmeket, mint bizalmatlanságot és ellenszenvet. És mégis két hónappal később Frida Alfániában volt, megbékült nagybátyjával, Frauenlaub marquisval, a ki a Kariszkin herceg kalandja óta megtagadta őt és anyját; Thalberg asszony meglepetted az öreg úrnál (itt is halt meg rövid idő múlva, a nélkül, hogy egyebet sajnált volna, mint hogy nem olvashatta végig utolsó regényét) és Fridát bevezették az udvarhoz, mint Vilhelmina hercegnő udvarhölgyét.

Hogy történt mindez?

Frida mindeztallt azt hitte, ellent kell állania Hermann ajánlatainak. Elment Audotiahoz tanácsért. De az öreg barát, miután kikérdezte a herceget felől, ezt mondta neki:

— Menjen. Mennie kell. Egy nap talán találkozunk. Ne írjon nekem, erre nincs szükség.

És Frida nem hallotta többé hírt Audotia-nak egész addig a napig, a mikor ez titokban Marbourgba jöve, hogy itt hirdesse az igazságot, a sztrájkolóknak zendülésekor fogságba került.

Most értette Frida a hallgatását és hogy az öreg asszony, mikor elhagyta, mért nem bízott

rá semmi missziót, se nem adott neki semmiféle tanácsot. Csak azzal, hogy szerette a herceget, hogy olyannak mutatta magát előtte, a milyen, hogy lassankint kitért előtte szívét és gondolkodását azokban a beszélgetésekben, melyeket találkozásainak könnyed rejtelmesége és ritkasága mindkettőjükre nézve jelentőségesebbé és becsesebbé tett, Frida nagyon szelíd és nagyon erős hatással volt Hermannra. Ebben a meg nem határozott, szelmes és tökéletesen szűz viszonyban a filozofus herceg spekulatív elméjét lassankint áthatotta és megszállotta kis barátnőjének féltet nem ismerő szentimentalizmusa. Hermann majdnem hajlandó volt azt hinni, hogy Frida világosabban lát a maga lelkes egyszerűségében, mint a politikusok és közgazdák és máris kezdte elfogadni, hogy az örök szocialis problémák legjobb megoldása a bizó jószág, a bátor szeretet s az összes érdekeltek szívére való hivatkozás, akár mily bolondnak látszott volna is megkísérteni a dolgot.

És most, a míg a kocsis a parkban görgött, Frida arra gondolt, hogy ünneplés pillanat állott be, hogy az övé annak a lelke, a ki egy nép sorsát tartja kezében, hogy ez a nép ő általa lesz boldog és hogy erre a főséges és titkos szerepre készítettek elő és tették alkalmassá életének minden viszontagságai, valami csodás predestináció-képen.

A kocsis egy szürke fal mellett haladt el, aztán megállott egy rácsos kapu előtt. Egy leány nyitott ajtót s azt mondta az öreg kocsisnak:

— Jóestét, nagyapa.

A kocsis befordult a kapun, végigment egy tekervényes folyosón s letette utasát egy elég nagy pavillonnál, a melyet kő-balusztrádokra támaszkodó terrasz vett körül.

— Jól tetszett utazni? — kérdezte a leány.

— Köszönöm, Kate. Kész a szobám?

— Igen, grófnő.

Frida kinyitotta ablakát. A park hatalmas fáit és odább az erdő mozdulatlan koronái aludtak a tejszínű ég alatt. Semmi zaj, csak egy-egy levél rezzenése, vagy egy éjjeli állat zörgése. Frida gondolata áhítatos lett ebben a csendben és derűben. És szíve végtelen reményességben dagadozott...

IX.

Szeptember 10-ikén ezt lehetett olvasni a «Figaro» és a «Gaulois» napihirei közt:

«Tegnap falkavadászat volt Montclairinben, Issachar bárónál. Ő királyi fensége Ottó alfániai herceg vezette a vadászatot. A háziasszony szerepét De Beaugency hercegnő vitte. Este nagy ebédnél találkoztak a báró vendégei a híres Primaticé palotában. A fényes társaságban jelen voltak még: De Baule marquis, Onan báró és báróné, Mettas gróf és grófné, Mizian vicomte, Villorceon herceg és hercegnő és Dubois úr (Eureból).»

Az ilyen hírek Issachar bárónak rendszerint belekerültek összevissza két-háromszáz-ezer frankjába: körülbelül ötvenezer frank a vendégség költségeire, és minden este vagy negyvenezer frank Otto herceg játékára. Otto hercegnek már évek óta szokása volt, hogy egy egész hetet töltött Montclairinben, annyira jó barátságban volt a báróval.

Mostanáig Issachar nem drágálta a dolgot. Nyilvánosan egy herceg barátjának lenni és pedig nem is valami tuczat-hercegné, hanem javából való hercegné, egy igazi és nagyon ősi korona eshetőleges örökösének, — ez bizony megér egy kis áldozatot. Nem volt kicsinyes lélek s királyi módon tudta megfizetni királyi barátságait ez a korlátlan becsügvé, szívós kis zsidó, a kinek legmelyebb megalázkodásai sokszor nem voltak egyebek, mint egy végtelen gögnek titkos szolgálói. Harmincz évvel ezelőtt azzal kezdte pályáját, hogy titkára lett Berta de Chatonnak, egy megtakarított vagyonáról híres félvilági nőnek. Később elvette egy family-hôtel volt tulajdonosnőjét, a ki kissé túlérett volt ugyan már, de szép kis vagyonkaja volt. Hogyan kamatoztatta aztán ezt a vagyont? Tíz évre eltűnt. Valahol Kis-Ázsiában «dolgozott». Ötven milliónyi vagyonnal tért vissza. Ezt az összeget pedig, a mint mondják, megötszörözte bankjával. Konzervatív demokrata volt, bőségesen osztogatta az alamizsnát, föltéve, hogy nyilvánosan tehetne, «félvilágosult» és zajosan nagylelkű pártfogója volt az irodalomnak és a művészetnek. És mindenkifelelt, mint kikerestekedett zsidó, imádta a trónt és az oltárt. Legfőbb álma volt, hogy a «nagyvilág»-hoz tartozhassék, még pedig a legelőkelőbb és legzárabb körü világhoz. És mivel snobizmusa könnyen össze-tévesztette az arisztokratikus életet a pseudo-elegáns sport-erkölcsök konvencióival, par excellence «korrekt» emberré lett, kerülhetetlenül korrektt, a mit annyira komolyan vett, hogy mulatságos lett vele. Hideg, józan mozdulatú, ruháiban és magatartásában ultrangol volt s szakálla vágásában, ruháiban, egész alakjának nehézkes és mechanikus voltában olyan volt, mint egy vonalrajz.

Issacharnak ez a bogara nagyon természetes volt. A nemesség meghalt ugyan Franciaországban, legalább mint politikai osztály, de mint nagyvilági kaszt még él és pedig jobban, mint valaha. És a babonás tisztelet, melyet a parvenükben kelt, talán annál nagyobb, mert prestige-e nem valami ténylegi hatalmon alapul, hanem emlékekben, üres konvenciókon, merő semmisségeken. Bizonyos értelemben annál inkább létezik, mert nem a társadalmi berendezkedésen alapszik, hanem azon a véleményen, melyet önmaga felől táplál. Bejutni ebbe a világba, a mely elméletben nagyon zárkózott maradt, e világ tagjának lenni, ez az olyan emberek szemében, mint a báró, az egyedüli kívánatos dolog, mert ez az egyedüli, a melyet nehéz elérniök. Ezt kivéve megvan mindenük, tehát ezt kívánják meg. Olyan téboly ez, a mely a legszemtelenebbeket képessé teszi a legnagyobb megalázkodásokra és a mely-nél fogva a legkapzsiabbak az ablakon dobálják ki a pénzt.

A báró bizony az ablakon dobálta ki a pénzt, mert ezt legalább látja mindenki. És különben is a báró mindig tudta, hogy ez a marokkal és a nembánomság látszatával szórt pénz hova hull. Ez az ember, a ki a nemzeti múzeumoknak milliókat érő képeket ajándékozott, melyeket árveréseken vásárolt meg Amerika orra elől, és a ki minden nagyobb zajt keltett elemi csapáskor, akár árvíz, tűz, jégverés, földrengés volt, százezer frankot irt alá a «Figaro» gyűjtőívén, odahaza a legfősvényebb és legrigolyásabb gazda volt.

Nem mintha fősvény lett volna. Leszámítva egyes magáról megfedkezett pillanatait, a mikor zsidós természete akarata ellenére is kitént, nem önmagáért szerette a pénzt, hanem mindazért, a mit jelent, a hatalomért, melynek jele és eszköze. És volt benne bizonyos becsületesség is. Hogy fölépítse rengeteg vagyonát, a szerencsétlen emberek egész tömegét csalta meg és fosztotta ki, de messziről, közvetett utakon, a nélkül, hogy látta volna romlásukat és könnyeiket és elvégre áldozatainak csak vigyázni kellett volna s védeni magukat, mint a hogy ő védte magát s vigyázott ma-

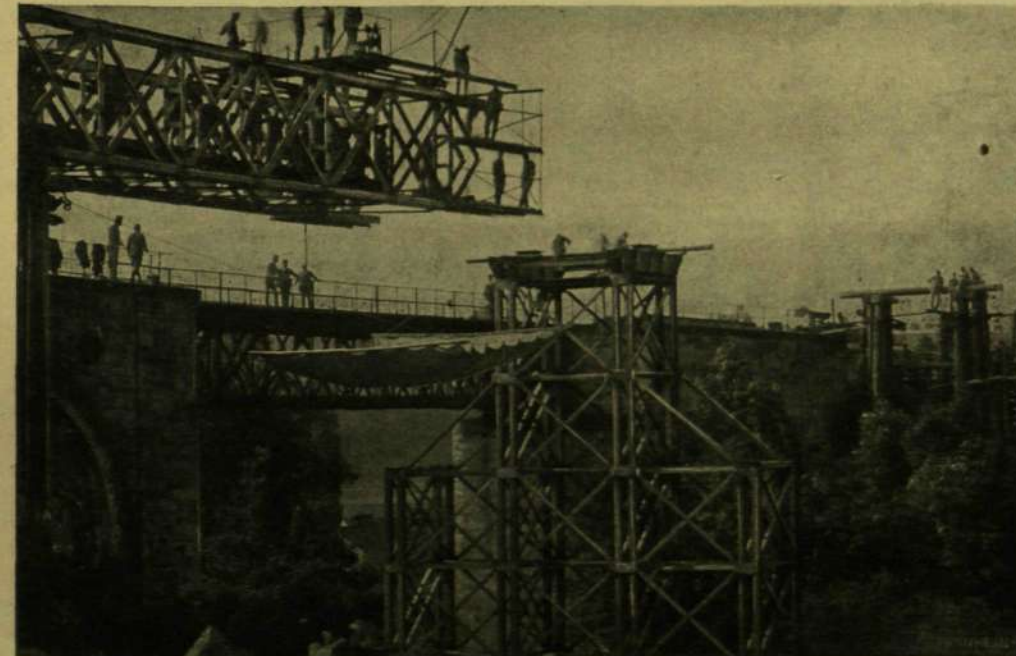
gára. Még nyomorgásának idejében is, ha még oly kedvező alkalmat lett volna rá, sem lopta volna el valakinek a pénztárcáját, mert ez igazán ebül szerzett pénz lett volna, mert a dologról nem is sejtő személyt károsított volna meg s nem fizetett volna meg érte megfelelő munka, energia vagy türelem-mennyiséggel. De a bank és az ipar, ez háború, nem pedig lopás. Mindaz az arany, a melyet felhalmozott, tevékenységének, játékbeli bátorságának, üzleti képzeletének, észbeli kiválóságának az ára. Így felfogni az üzletet, kétségkívül annyi, mint az erősebb vagy a ravaszabb jogát hirdetni és elismerni, hogy a pénz-vadászat alapjában véve és a látszatok ellenére, ugyanazok mellett a föltételek mellett folyik, mint a kőkorszakbeli ember vadászata a zsákmányra. Ez a szempont azonban kevésé bántotta Issachar bárót. Ő úgy vélekedett, hogy a hódítók morálja elég jó neki és hogy a zsákmány nemessége értékességétől függ, a megszerzése kockázatától és attól, hogy a ki megszerezte, hogyan használja fel.

Ő pedig azt hitte, pompásan használja fel óriási zsákmányát. Egy részét rászentelte a máris jelentékenyen előrehaladt fuzióra a pénzarisztokrácia és a születési arisztokrácia között; megvolt az a dicsőség, hogy ő látja el zsebpénzzel a legrégibb európai monarchiák egyikének legtöbbet emlegetett herceget.

Végre azonban mégis csak azt kezdte hinni, hogy ez a dicsőség túlságos sokba kerül és hogy ennek a hercegi barátságának az előnye nagyon is morálisok maradnak. Kiszámította, hogy nem számítva azt a pénzt, a mit kártyán nyeretett vele, nyolcz-tíz év alatt körülbelül tizenkét milliót adott kölcsön a hercegnek. És viszonzásul ezekért a szolgálatokért, mikor tavaly diszkrét formában kifejezte azt az óhaj-tását, hogy szeretné megkapni az Alfániában legújabbban fölfedezett reznyának koncesszióját, csak bizonytalan és zavarodott feleletet kapott ő fenségétől. Hát bolondá akarja tenni? Valóban olyan önzetlenséget várnak tőle, a mely közel áll a butasághoz s a melyre nem akarta, hirneve érdekében, hogy képesnek higgyék. És egy kis keserűség gyűlekezett meg benne.

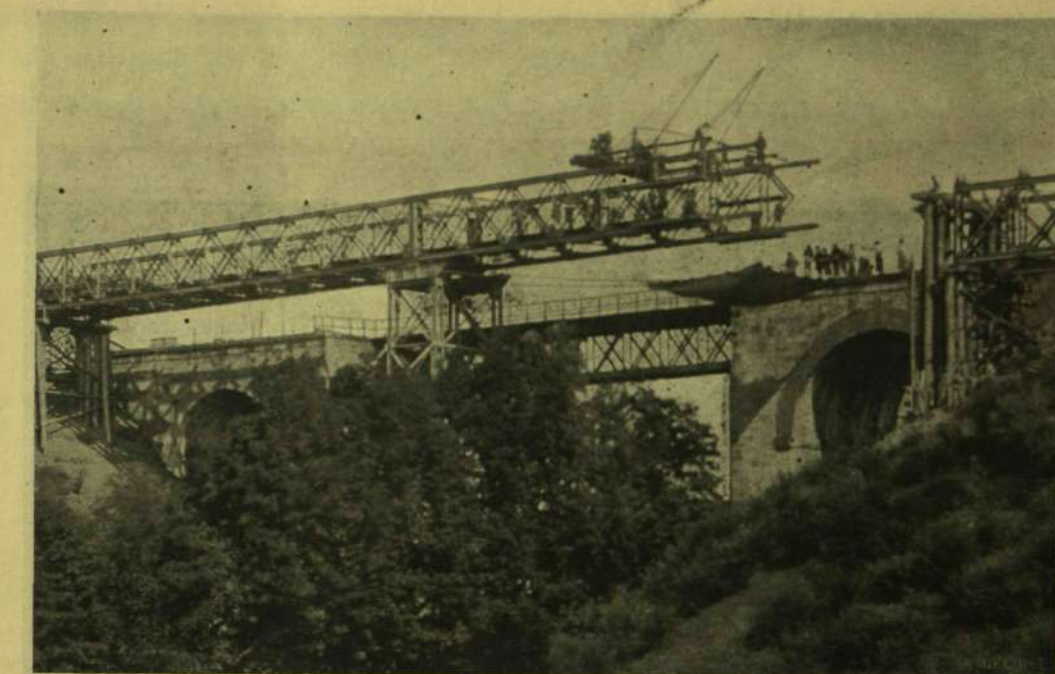
És annak a napnak a reggelén, a mikorra a herceget várta Montclairinbe, levélsekrenyében egy levelet talált a keleti vasutak igazgatóságától és egy másik levelet Moreno vicomtesstől. Mind a kettőben számla volt.

Semmiségek! A keleti vasutak csekély ötezer frankot kértek a szalonkoosírt, melyet Otto herceg rendelkezésére bocsátottak legutóbbi franciaországi utazása alkalmával. Előbb a hercegnek küldték a számlát, a ki egyszerűen azzal felelt, hogy az Issachar báróra tartozik. Moreno vicomtesse pedig, egy nagyon galáns nagyvilági hölgy, a ki Marbourgból jött Párisba egy hónappal ezelőtt Ottóval, elhelyez-

HUSZONEGY MÉTER MAGAS RÁCSOS TARTÓ ÉS AZ ELSŐ HÍDRÉSZLET SZABADON VALÓ SZERELÉSE.

KATONAI VASUTI HÍD ÉPÍTÉSE A METTAU FOLYÓN.

SZABADON VALÓ SZERELÉS DARÚVAL.

kedett, a mint az egy herceg barátnőjéhez illik, a Continental szálloda legszebb lakosztályában. Nyolcz nappal később Otto elutazott Londonba, miután adott a vicomtesseknek egy huszonöt louis értékű bijout, de nem fizette ki a szálladói számláját. Röviden, cserben hagyta és pedig igen kellemetlen helyzetben. A levél, melyet küldött neki, válasz nélkül maradt. És a szép hölgy nagy bajában «régibb barátjához», a báróhoz folyamodott. Háromezer frankos számla volt mellékelve a levélhez.

Issachar kiféjtette a két számlát. De a mikor Otto jókedvűen, mint mindig, megérkezett Montclairinbe, a fogadtatásban, a melyben a báró részese volt, valami tartózkodás és túlságos tisztelet, a mely nem jósolt semmi jót annak, a ki ismerte emberünket. Nem volt modorában a herceggel szemben semmi abból a fél-pajtáságból, a melyre azelőtt olyan büszke volt és a melyet a herceg nem törődömsége és könnyedsége felbízott. És menél jobban affektálta a czerimónias alázatos-ságot, szemének és mintegy fából faragott arcának hidegsége annál ellenségesebb lett.

És csakugyan, az első estétől fogva a baccaratban, a melyben ő adta a bankot, a báró hallatlan dolgot csinált: úgy játszott, mintha nyerni akarna. Kezdetben mindennek dacára vesztett vagy tízezer frankot. Most először mutatott e miatt boszúságot, nagyokat morgott, úgy, hogy a többi játékosok csudálkoztak rajta, a herceg pedig kissé vastag tréfákat kockáztatott meg rá. Aztán megfordult a

szerencse. Reggel két óra felé a herceg tízezer louis vesztett hozomra.

A többiek nem értettek mindebből semmit s nyugtalanokni kezdtek. Mindnyájan Ottóval tartottak és nem is vonzotta őket más Montclairinbe, mint hogy valamennyien többé-kevésbé számítottak ennek a szövetségnek a hasznára. Beaugency herceg rózsás és üres fejű, fehér legyező-szakálla felett soubrette-orru vén gamin. Bár mióta az esztét tudta, mindig gondnokság alatt volt, ötven év óta mulatott mechanikusan, mint a hogy a hivatalnok a hivatalba jár és nem tudni miért, a a párisi badauderie mely szeszélyénél fogva úgy tekintették, mint a chic herceget, mint arbirer elegantiarumot; sohase volt egy garasa sem, el volt áztatva minden uzsorásnál, családjá zsarolásból élt: lovakat, képeket, borokat vagy ékszereket vett hitelbe, aztán eladta negyedáron, bizva benne, hogy a grófnő ki fogja fizetni a számlákat, mert fél a botránytól és nines meg benne a bátorság, hogy férje törvényszerű hitelképtelensége mögé meneküljön. Ott volt a kis De Baule marquis, a ki elvette Onan báró leányát s nem tudta kikerülni a papuskormányt s a felesége oly szigorúan szabta meg a zsebpénzét, hogy a montclairini baccara nagyon becses mellék-jövedelem volt neki. És ott volt Desraviers, egy nagy szöke lovastiszt formájú sportember, a kinek nem volt semmi ismert jövedelemfor-rása és a ki specialistája volt a becsületbeli ügyeknek.

— Teszek kétezer louis, — mondta Otto herceg.

Ez visszaadta a többieknek a bizalmukat és valamennyien nagyobb összegeket tettek. Issachar nyilván csak kötekedésből nyer. Ismeri kötelességét, gavallér ember, nem is tudná megsérteni a hallgatag szerződést, a mely a játékszaltr körül egyesítette őket. Bizonyosan «vissza fogja adni» a pénzt.

A báró osztott. Otto zavartalanul mosoly-gott.

Issachar leütötte kilenczre. Általános álmélkodás. Mi történik a báró és vendége között? A herceg, Desraviers és a marquis gonosz tekintetét vetették a hercegre, a kinek arca egészen ki volt kelve magából a dühtől.

— Folytassuk? — kérdezte a báró.

— Maga, úgy látszik, gúnyt űz belőlünk? — szólta el magát durván a herceg.

A többiek diszkrét sietséggel eltávoztak.

— Nos hát, mit akar? — mondta a herceg, igyekezve türtőztetni magát.

És hozzátette:

— Ugyan hát, ugyan hát! És a dolog annál kellemetlenebb, mert kénytelen vagyok megvallani, kedves báró...

— Fenség, — szakította félbe nyájasan Issachar, — könyörgök királyi fenségédek, ne nyugtalanodjék ilyen kicsiség miatt. Valamelyik megbízottam majd tárgyalni fog fen-

A GÉPPUSKÁS OSZTAG TÜZELÉSRE KÉSZEN.

séggel a mai négyezer frank és ama két számla ügyében, az egyik ötezer frankról, a másik háromezerről, a melyeket szerencsém volt kifizetni a keleti vasutaknak és a Continental szállodának. Mindez összevéve nyolcvannyelezer frank.

Elővette a számlákat tárczájából és nyugodtan folytatta:

— Nem beszélék arról a tizenkét milliőről, a melyeket szerencsés voltam kölcsön adhatni királyi fenségének kilencz részletben, melyekről itt vannak a kötelevények.

— Maga nagyon rendes ember.

— Nagyon. Magától értetődik, hogy ez utóbbi összegre nézve kész vagyok királyi fenségének megfelelő halasztást adni; az esedékességeket majd kívánsága szerint osztjuk be.

Issachar hangja végtelen tiszteletet fejezett ki.

— Mért nem küldi mindjárt a végrehajtót? — rikácsolt a herceg.

— Biztosíthatom fenségedet, hogy soha életben nem beszéltem komolyabban.

— Nagyon jól tudja, kedves barátom, hogy nincs egy garasom sem.

— Fenségéd tréfál?

— Oh, egyáltalán nem.

— Tehát mind a ketten komolyan tárgyalunk. Jobban is szeretem így.

A herceg magánkívül volt a dühtől. Mindazáltal a jó pajtás mozdulatával a báró vállára tette kezét.

— Nos hát, mi van a gondolata mélyében? Mondja ki hamar!

— De fenség, nem gondolok semmi mást, csak a mit mondtam.

— Az a bánya-koncesszió, ugy-e bár?

— Ha fenséged nem tehet benne semmit...

A herceg hallgatott. A magas kandelaberek gyertyái már csaknem egészen elfogytak s hosszú lángokkal égtek a reggeli szürkületben. A libegő fény megvilágította a báró kopasz fejét, a ki makacsul elkerülte a herceg tekintetét. Egyszerre hirtelen így szólt:

— Micsoda az a kék sas-rend, fenség?

— Nagyon akarja tudni?

— Csak kíváncsi vagyok rá.

— Alfánia legrégebbi rendjele, azok számára a nemes emberek számára van fentartva, a kik harmincz öst tudnak kimutatni és kivételesen a győztes hadvezérek, nagy tudósok s olyanok számára, a kik a királyságnak valami nagy szolgálatot tettek, olyan szolgálatot, a melytől nem gazdagszik meg az, a ki teszi. A kék

sas? Az ördögbe is! Ez több, mint az aranygyapjú. És figyelmeztetem, báró, még sokkal nehezebb megkapni, mint egy bánya- vagy vaspálya-koncessziót.

— Az egyik nem akadályozza a másikat, — mondta Issachar.

Otto a bajuszát rágta. Megvető és boszúálló szavak toltak az ajkára, ilyesformák: «Háborút akarsz, Issachar? Legyen. Te követeled a pénzedet, a mely neked nem került semmibe és elvégre is lopott pénz? Úgy bánsz velem, mint adósoddal? Nekem azonban jogom van úgy bánni veled, mint uszorással, nyomorult zsidóval, mert az is vagy. Te magad állítod vissza a távolságokat, melyeket én jószívűségéből elfelejtettem. Hát csak rajta! Mitűn ma már nincs többé ghetto és a mi ostoba törvényeink téged is elfogadnak emberfajtának, vissza fogod kapni pénzedet, de tetejében mindazt a megvetést is, a melyet aljaságod megérdemel. A kék sas kellene... Rúgások a hátadra, ez való neked!»

De ezeket a szavakat nem merte kimondani, belátta, hogy a báró el van szánva mindenre. Érezte, hogy meg van fogva, meghunyászkodott, a haragtól fuldokolva, az arany hatalma előtt.

— Tehát, — mondta durván, — halljuk a föltételeit.

Issachar szemérmeskedő mozdulatot tett.

— Oh, fenség, fenséged olyan szavakat használnak...

— Ő fensége felállt: — Mikor megy a legközelebbi vonat Párisba?

— Ma reggel kilencz órakor. A kocsit készen fogja várni. Fenséged visszatér Marbourgba?

— Mit törődik ezzel?

— Mivelhogy a megbizottam öt napon belül Marbourgban lesz. Bizonyos vagyok benne, hogy fenséged és én végre is meg fogjuk érteni egymást és hogy fenséged visszaadja nekem oly becses barátságát. Kegyeskedjék megengedni, hogy megtegyem az intézkedéseket elutazására.

A báró a legnagyobb alázatossággal mosolygott. Otto utána nézett, a mint kiment, aztán sápadtan, az ajtó felé nyújtva karját, öklöbe szorított kezekkel, torka szakadtából ordította:

— Piszkos kutya!

És levette magát egy karosszékre s úgy várta a nappalt.

(Folytatása következik.)

A GÉPPUSKÁS OSZTAG MÁLHÁS ÁLLATAI FEDEZÉK MÖGÖTT.

A BUDAPESTI HONVÉD-GYALOGEZRED GÉPPUSKÁS-OSZTAGJÁNAK GYAKORLATAI GÖDÖLLŐ KÖRNYÉKÉN.

EGY TÁBORI VASUTI HÍD ÉPÍTÉSE.

A budapestiek talán még emlékeznek azokra a szárnyas-kerekes gallérú, szürke katonákra, kik a négy év előtti vasutas sztrájk válságos napjaiban az üresen hagyott állomásokat és mozdonyokat megszállva, kifogástalan forgalmi szolgálatot teljesítettek és mint mozdonyvezetők, biztos kézzel vezették a vonatokat. — Vasút- és távirda-ezredünk legényei voltak ezek Korneuburghól.

A még fiatal ezred csak az idén, június hóban ülte fennállásának 25 éves jubileumát; de e rövid negyedszázad alatt oly előhaladást tett hadászati-technikai képzettség és készség tekintetében és oly rohamos léptekkel haladt előre orzójának, technikai feladatának sikeres megoldásában, hogy nagyobb szerű, gyors hídveréseivel, vasútépítéseiével nemcsak a katonai körök megelégedését és bámulatát, hanem kiváló szakembereknek dicséretét és elismerését vívta ki magának.

Ma már, a mai modern harci módor mellett igazán sikeresen csak úgy lehet hadakozni, ha gyorsan, minden fennakadás nélkül érnek az ütközetre kész csapatok a csatamezőre. S ez a körülmény indította a katonai köröket is arra, hogy egy vasút- és távirda-ezredet állítsanak föl, melynek aztán feladata legyen, hogy mindent, a mire csak egy háborúban szükség van, mint: katonaság, lőszer, élelem, — a lehető leggyorsabban a harcmezőre szállítsa. Persze ebben a természet alkotta akadályokkal, folyókkal, völgyekkel stb. meg kell, hogy tudjon küzdeni.

Ilyen feladat megoldására szolgáló példa a Mettau folyónak áthidalása Neustadtnál, Csehországban. A föltétel az volt, hogy az ottani vasuti híd valami úton-módon akár az ellenség által, akár másképp használhatatlanná vált. A Mettau völgye 20 méter mély, meredeken lefutó partokkal és szélessége körülbelül 300 méter. A vasút- és távirdaezered egy százada azt kapta feladatát, hogy e folyó fölött ideiglenes hidat építsen. A feladatot meg is oldotta a következő terv szerint.

A Mettau folyó közepén 21 méter magas vastartó építendő; ezen, mint támaszponton fog nyugodni a két partra és folytatódóan tovább a védőtöltésre támaszkodó híd. A vastartó mindkét oldalán két-két híd épül 30 méter és 15 méter feszítávolságokkal az ezrednek birtokában lévő tábori hídanyag készletéből. Ezekhez csatlakoznak aztán az államvasutak szabályai szerinti hídrészetek. S az egészet egy kisebb méretű földfeltöltés köti össze forgalom alatt lévő vasuti pályatesttel.

Negyven nap alatt az ideiglenes híd készen volt és a tényleges próba az építmény jószágáról és biztonságáról tett tanúságot.

Az egész munkában különösen említésre méltó, az úgynevezett «szabadon való szerelés». Az egyik parttól, illetve a vastartó fejtől kiindulva épült a híd minden egyéb állványzat nélkül, egy az előre

TÜZELÉS KÖZBEN.

épült hídtesten toltató darú segítségével. Oly gyorsan haladt a munka, hogy hat óra leforgása alatt már a második támaszpontig jutott a legénység a híd-szerelésben.

G. M.

AZ ÚJ HONVÉD GÉPPUSKÁS OSZTAGOK.

Az orosz-japán háború tapasztalatai végkép bebizonyították, hogy az önműködőleg lövő géppuskának a csatákban rendkívül nagy a jelentősége. Óriási tüzelési gyorsasága — percenként 300—400 lövés, — és felülmúlhatatlan biztonsága a lövésben ezt a fegyvert a legfélelmezből és az ellenségre nézve legveszélyesebb harcsereszközzé teszi.

Ez idő szerint a honvédségnél már négy gyalogezredet szereltek fel géppuskás osztagokkal. Mind a négy résztvesz az idejű dunántúli király-gyakorlatokon. Terve van véve, hogy a legközelebbi években a honvédség valamennyi gyalogezredét ellátják 1—1 géppuskás osztaggal, a melyhez 2—2 Schwarzlose rendszerű géppuska tartozik.

Az 1. honvéd gyalogezred által Gödöllő és

Veregyház között megtartott nagyszabású harcserű lövésnél József főherceg jelenlétében közreműködött az ezred géppuskás osztaga is, s ezt a szereplését mutatják be képeink.

A néhány ember által kezelt géppuskák ügyszólván észrevétlenül surrannak abba az állásba, a honnan az ellenséget lődni akarják és közeli környezetüknek is csak a lövések szédítően sebes kattogása árulja el ottlétüket. Az ellenség pedig a többi csapatok lövéseinek következtében még így sem tudja megállapítani a géppuskás osztag helyét s legfőképpen a soraiban pusztító hatás teszi figyelmessé arra, hogy egy ilyen száz halált okozó szerszám működik ellene.

A képeinken látható géppuskás osztag igen szép eredménnyel működött, úgy, hogy a főherceg nagyszólvamosi Koncz Henrik ezredesnek, az 1. honvéd gyalogezred parancsnokának, továbbá szentkereszthegyi Kratochvíl Károly századosnak, a ki a szép gyakorlatot rendezte és Rátkosy György főhadnagynak, a géppuskás osztag parancsnokának legteljesebb elismerését fejezte ki.

JÓZSEF FŐHERCEG A GYAKORLATON.

A BUDAPESTI HONVÉD-GYALOGEZRED GÉPPUSKÁS-OSZTAGJÁNAK GYAKORLATAI GÖDÖLLŐ KÖRNYÉKÉN.

COPPERFIELD DÓRA.

— Dickens szerelme. —

Az irodalomtörténetírók sokáig tanakodtak róla: honnan vette Dickens azt a bájos nőalakot, ki egyik leghíresebb hősnéek, Copperfield Dávidnak felesége volt? Ki volt az eredetije a szüziessen szép Dórának, mely palettáról vette színeit a költő e halhatatlan nőalak megfestéséhez? Dickensnek, mondották, sohasem volt igazi, mély szerelmi regénye. Igaz, megházasodott és jó férje volt gyermekei anyjának, Hogarth Katalinnak, míg el nem vált tőle 1858-ban. E ropantul józan nő — félreismertetlen mintaképe Agnesnek, Copperfield Dávid második feleségének — sohasem illethette meg forróbb érzelmét.

Most, harmincznyolcz évvel a nagy regényíró halála után, egy levlésomó — féltve őrzött titka sokáig egy londoni családnak, — váratlanul megfűti a titkot. Dickens ifjú korában szerelmes volt egy londoni szép leányra. Szerelme mély, de boldogtalan volt. Beadnell Mária kisasszony atyja — London egyik gazdag bankárja — semmi áron sem engedte meg, hogy leánya feleségül menjen ahhoz a tehetős, de vagyonatlan fiatal újságtudósítóhoz, ki Boz álnevén akkor kezdte irogatni a londoni népeletről papírra vetett vázlatait a Sun, majd a Morning Chronicle hasábjain. A szép Maryt Párisba küldötték, nevelőbe, mint mondották, de valóságban azért, hogy elválásának Dickentől. Mary hű maradt szerelméhez, de ámbár visszatért Londonba, nem találkozhatott vele. Szülői nem engedték meg. A szerelmek még válhattak egymással titkon egynehány levelet. De a szülők végre rábírták Maryt, hogy szakítson Dickennel s a szép leány néhány év múlva feleségül ment Winter Henryhez, egy londoni gazdag kereskedőhöz.

Dickens magára maradt keservével és családossággal. Hogy lelke sebe mély volt, életiról alig sejtették. Csak Copperfield Dávid történetében jelent meg évek elmúltával egy gyöngéd nőalak, kiről egyedül a költő tudta, ki volt neki egykor a valóságban, — és a Winter-család valamelyik székényfiokjában rejtegettek egy levlésomót, mely elárulhatta volna, hogy Copperfield Dóra senki más, mint Beadnell Mária és Copperfield Dávid nem más, mint Dickens Károly.

Ezt a levlésomót nemrégiben eladta egy Bixby William nevű úrnak a szép Beadnell Mary szegénységre jutott leánya. Bixby úr, mint a bostoni Bibliophile Society tagja, rendkívül díszes és drága könyv formájában, de csak tagársai számára, csekély számú példányban, kiadta e levélgyűjteményt, melyből élénk tárl a nagy regényírónak eddig nem ismert szerelmi története. A könyvből alig jutott egy vagy két példánynál több Európába, de tartalma, közvetett úton, ismertté vált.

Midőn a szép Mary jegyet váltott a gazdag kereskedővel, Dickens megírta utolsó szerelme levlét:

«Soha senkit előttem nem szerettem és rajtad kívül nem is szerethetek női lényt soha! S a szerelem, melyet most irántad érzek, oly tiszta és örök, mint bármikor levélváltásunk idején. Érzelmim korán fordultak egyetlenegy szél felé; erős érzelmek voltak és örökké fognak tartani.»

Aztán hosszú hallgatás következett. Dickens nagy író lett és Mary nem volt boldog. A második levélváltást, mely közöttük támadt, ő kezdte meg 1855-ben egy kedves levelével, melyben nem egy czélzást tesz ifjúkoruk szerelmére. Dickens ezzel a levéllel válaszolt reá:

Kedves Mrs. Winter! — Százával kapom a levelet, sok mindenféle, de merőben ismeretlen kézvonást látok rajtuk, s elgondolhatja, hogy nem nagy figyelmet vetek e levelek külsejére. Tegnap este, midőn a kandallónál ülve olvasgattam, nagy csomó levelet tettem elém az asztalra. Végigforgattam őket, de mert nem találtam közöttük olyant, melyen ismert kéz írását fedeztem volna fel, otthagytam valamennyit az asztalon és tovább akartam olvasni könyvemet. De nagyon szórakozott voltam és gondolataim oly nagy időt repültek át, míg eljutottak kora ifjúságomig, hogy ámulatba estem. Sem olvasmányomban, sem közvetlen

gondolataimban nem volt semmi, a mi okot szolgáltatott volna reá, hogy így láncaza fűződjének képzeteim, s végre is arra a következtetésre jutottam, hogy van valami azokban a levelekben, a mi e sajtószerszégnek okozója lehet. Tehát végigforgattam még egyszer a leveleket — s ekkor oly erővel támadt reám az emlékezés a kegyed elvesztésére, hogy le sem írhatom. Huszonhárom vagy huszonnégy év szállt el fölöttem, mint az álom s mégis oly fiatalos hévvel bontottam fel azt a levelet, mint ifjú barátom, Copperfield Dávid, midőn szeretett. — Semmit sem feledeztem el a régi időkben. Oly nyugodtak azok az idők — minden oly egyszerűen és világosan áll előttem, mintha időközben sohasem fordultam volna meg az emberek tömegében és sohasem halottam volna a nevemet a szobám négy sarkán kívül. Kegyed, asszonyom, oly szorosán hozzátartozik az emlékezés azoknak a napoknak, midőn még csak sarjadtok az ifjú szívemben azok a tulajdonságok, melyeknek utóbb a legnagyobb hasznát vettem, hogy csak úgy könnyed hangon nem válaszolhatok.»

Egy későbbi levelében Dickens elmondja, hogy csakugyan ők ketten voltak Copperfield Dávid és Dóra eredetije. «Némelyek azt mondják nekem, hogy mily «kedves» és mily «igézetes» mindaz, a mit könyvemben írok s mennyire «föltölve áll» a fiatal urak és hölgyek apró-cseprő leveleségei szerelmi enyélgecséinek. De mit tudhatók, hogy a mit írtam, igaz is volt az első szótól az utolsóig?»

«A mit a kegyelet erejében, az elbeszélés művészetében, energiában, szenvedélyben, nagyratörés, elhatározottság dolgában a magam tulajdonainak vallhatok, sohasem választottam külön attól a kegyetlen szívű asszonykától — kegyedtől — kiért kész lettem volna meghalni a szó betűszerinti értelmében. Előttem tisztán áll, hogy a betegségből és az ismeretlenség homályából Kegyedre és mindig Kegyedre gondolva törtém meg a kivezető utat — Nagy odaadásom, kárba vesztett gyöngéd érzelmim, melyek ama években uralkodtak lelkeim — mely évekbe azóta is csak örömmel vagy borzadályllyal gondolok — oly hatással voltak reám, hogy csak érzelmim elfojtásának e korszakában lehettem magyarázatát mostani tartózkodásomnak, mely bár semmi esetre sem tartozik igazi természetemhez, mégis visszatartoztat attól, hogy eláruljam érzelmim akár gyermekeimmel szemben is, kivéve azt az időt, midőn még egészen kicsinyek — Mindez oly titok, melyet szívembe zártam eddig s melyről nem hittem volna, hogy valaha bárkinek is elárulhatnám. De most, hogy ismét írok kedvednek — egészen csak kegyednek — hogyan mulasztatnám el, hogy fel ne tárjam szívem rejtekét s meg ne mutassam, hogy még mindig ott őrzöm képed. Ha valóban Kegyed volt a napfény életem legtisztább, leghevesebb és legüzletlenebb korszakának — pedig az volt — s ha jól tudom, hogy az az álomvilág, melyben akkor életem, boldoggá tett, megtisztította érzelmim s türelmessé, állhatatossá tett engem s ha ez az álom csak a Kegyed alakját vette körül — pedig Isten a tanum, hogy jól tudom — hogyan várhatnék bizalmas szót kegyedtől és hogyan várhatna kegyed bizalmat én tőlem, ha képmutatón azt mondanám, hogy mind ennek nincs már nyoma lelkeimben?»

Meghatott lélekkel olvassuk az utolsó levelet: «Kegyed változatlanul régi valójában él emlékezetemben. S midőn azt mondja, hogy «fogatlan, kövér, rút öregasszony» lett belőle (a mit nem is hiszek el), gondolataim a Lombard Street-i házhoz szállanak, mely eltűnt, mint légváraim, melynek minden téglája és vakolata porba hullott már, és látom kegyedet málnaszínű ruhájában, fekete szegélykével a nyakán — azt hiszem, fekete pilsből van — végtelenül sok hegyecskével a szélén s minden hegyecskéjén rab pillangó gyanánt ott vergődik az én fiatal szívem.»

A történet bánatosan végződik. A szép Mary arra kéri egykori szerelmét, kinek nem lehetett feleségévé, mert szerény állású és szegény fiatalember volt, hogy vegye pártfogásába férjét, ki szegénységre jutott... Nem sokára azután elköltözték mind a ketten az élők világából. Az élet igazi boldogságot nem adott egyiküknek sem. De kik nem egyesülhettek

életük tavaszidején, egygyé lettek dicsőséges emlékek: Dickens, mint Copperfield Dávid, és mellette elragadó, fiatalos bájjal Dóra: a szép Beadnell Mary.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A «Budapesti Szemle» most megjelent szeptemberi száma első helyén Marczali Henrik mond igen erőteljes és nagy biztonsággal írt kritikát Friedjung osztrák történetíró és publicista legújabb munkájáról, mely Ausztria 1849—1860 közti korszakáról szólva, nagyon elfogultan, igazságtalanul, a tények téves kiszínzésével tárgyalja Magyarország dolgait. A további közleményekben Gömöri Lajos a magyar posták dolgairol mond kritikát, megtámadva azt a mai rendszert, hogy a postát fináncpolitikai szempontok szerint kezeljék, első sorban arra ügyelve, hogy mennél több legyen a bevétel s a kiadásokban mennél nagyobb a takarékoság; Rácz Lajos Bayle Péter XVII. századi francia tudósról, mint a felvilágosodás előharcosáról ír; Kompolthy Jób folytatja khinai útja leírását; Lévy József Burnsfordításából kapunk egy új virágot A vig koldusok címmel; Jób Lajos Sombart Werner híres német közgazdasági író újabb munkáját ismerteti, mely arra a kérdésre igyekszik felelni, hogy miért nincs az Egyesült-Államokban szocializmus; Balogh Jenő az északamerikai büntető jogszolgáltatást ismerteti; Balkányi Kálmán Deschanel francia politikus beszédeinek gyűjteményéről értekezik. Az Ertesítő rovat több magyar és külföldi könyv bírálatát közli. A «Budapesti Szemle» Gyulai Pál szerkesztésével s a Franklin-Társulat kiadásában jelen meg minden hó elején; előfizetési ára fél évre 12 korona, egyes szám ára 2 korona.

Aquincum. Dr. Kuzsinszky Bálintnak, az aquincumi múzeum és ásatások vezetőjének kis kalauza, melyet az ott őrzött emlékekről s gyűjteményekről írt, most már ötödik átdolgozott és bővített kiadásban jelent meg. Örvedetes jele ez annak az érdeklődésnek, a mely Aquincum, Budapest ez egyik legérdekesebb és legtanulságosabb látványlójá felé fordul, de egyúttal annak is az eredménye, hogy a 38 lapra terjedő füzet, melyet számos csinos kép is díszít, tömör, rövid és mégis eleven összefoglalásban igen jó és plastikus képet ad arról, hogy milyen volt az a város, a melyet a rómaiak a mai Óbuda táján alapítottak. Aquincum jelentőségét, mint a provinciális római város legjellemzőbb, szinte tipikus képviselőjét, régóta méltatják az egész világ tudományos körei, az újabb ásatások úgyszólván évről-évre jelentékenyen gazdagítják gyűjteményeit, — kulturánknak tehát csak javára válik, ha a nyitkozásosság is mennél nagyobb számban édeklődik iránta.

A Biharhegység flórájáról. A szaktudományok jó szolgálatát tevő kis munka jelent meg az Akadémia kiadásában Péterfi Mártontól. Főleg a mohokat gyűjtötte össze a buzgó szerző az Akadémia támogatásával végzett kutatásaiban: összesen 400 fajta mohát ismertet munkájában, melynek összeállításában különös gondot fordított az előfordulási körülményekre s az elterjedési viszonyokra.

Az egri egyházmegye történetéhez most már a negyedik kötetet betöltő adatgyűjteményt ad ki az egri egyházmegyei irodalmi egyesület. E negyedik kötetet Leskó József szerkesztette s igen gazdag adat-tömeg van benne, mely nemcsak az egyházmegye, hanem általában a magyar történet részletes ismeretéhez jelentékeny mértékben hozzájárul.

Uj könyvek: Az aquincumi ásatások és múzeum ismertetése; írta dr. Kuzsinszky Bálint. Egy melléklettel és 17 képpel. Ötödik átdolgozott és bővített kiadás. Budapest; ára 60 fillér. Adatok a Biharhegység mohafldránjak ismeretéhez; írta Péterfi Márton. Budapest, a M. T. Akadémia kiadása; ára 150 korona. Adatok az egri egyházmegye történelméhez. Szerkeszti Leskó József. Eger; ára 7 korona.

HALÁLOZÁSOK. Elhunytak a közelebbi napokban: RAJNAI GREGELY, volt 48-as honvédhadnagy, volt kereskedő, 79 éves korában Budapestben. — PLESCH HERMAN, volt 48-as honvéd, 74 éves korában Aradon. — VALESKÓ JÁNOS, 104 éves korában Varannó községében. Az elhunyt a szabadságharcban mint nemzetőr vett részt. — VASZARY LÁSZLÓ, a hercegpármási unokatestvére, a ki mint gazdasági tanácsos vezette a hercegpármási uradalmakat, Esztergomban. — ERDÉLYI ISTVÁN, uradalmi tisztartó Dévaványán. Az elhunyt harmincz esztendőn át volt egyfolytában a dévaványai uradalom vezetője. — HAHODI RÁYAT BELA, az egyházi műipari intézet tulajdonosa, 45 éves korában Budapestben. — MITTERDORFER GUSZTÁV, nagykeres-

kedő, a Kochmeister Frigyes czég belső tagja, 69 éves korában Budapestben. — RIGLER REZSŐ, volt fővárosi tanító, 29 éves korában Budapestben. — IFJABB RIGLER FERENCZ, vendéglős, 51 éves korában Budapestben. — VÖRÖSÖS JENŐ, győri ügyvéd, a győri függetlenségi párt tiszteletbeli elnöke, városi képviselő, a győri első takarékpénztár igazgatója, 56 éves korában Győrben. — VAJDA SÁMUEL, tekintélyes szegedi birtokos, 73 éves korában Szegeden. — RAJNER GYULA DR., ügyvéd, 79 éves korában Budapestben. — PÁPAY KÁROLY, pénzügyminiszteri számvizsgáló, 45 éves korában Budapestben. — RAINPRECHT ANTAL, a veszprémi püspök jóságigazgatója, 64 éves korában Veszprémben. Az elhunyt tevékeny részt vett Veszprém vármegye és Veszprém város közéletében s a jelenlegi volt a vármegye gazdasági egyesületének. — OBERL FERENCZ, Brassó város nyug. szász nagy-papja, a szászok egyik vezérémbere, Brassóban. — NEMESKOSZTOLÁNYI KOSZTOLÁNY MIKLÓS, államvasúti főellenőr, 50 éves korában Budapestben. — Mészáros József dr., ügyvéd, 36 éves korában Budapestben.

BELOPOTOCZEK GYULÁNÉ, szül. Thuránszky Margit, Rózsahyegen. — ÖZV. VÖLGYI BELÁNÉ, szül. Miticzky Anna, Budapestben. — KLEBELSBERG JOZSEFNÉ GRÓFNÉ, szül. Vita Emma állami nőtanítónő, segédtanító, 39 éves korában Budapestben. — BALOGH JOZSEFNÉ, szül. Gyulai Juliánna, 43 éves korában Szatmárnémetiben. — ÖZV. SZÁNTÓ GYULÁNÉ, szül. Gyulai Anna, 33 éves korában Ungváron. — KELEMEN B. BELÁNÉ, szül. Grünbaum Mariska, 40 éves korában Ujverbáson.

A Technikum Mitweida egy állami felügyelet alatt álló magasabb technikai intézet electro- és gépészmérnökök, technikusok és művezetők kiképzésére. A téli tanév 1908 október 20-án kezdődik; felvételek a szeptember 29-én kezdődő ingyenes előtakarításra szeptember elejétől naponként eszközölhetnek. Részletes tájékoztatót ingyen küld a Technikum Mitweida titkársága. (Szász királyság.)

Beretvás-pastillát a legelőkelőbb orvosok mint fejfájás elleni biztos szert ajánlják. Készíti: Beretvás Tamás gyógyszerész Kispesztben. Kapható minden gyógyszerertárban.

Szerkesztői üzenetek. Felkérünk mindenkit, a ki szerkesztőségünkre levelet vagy egyéb postai küldeményt csizme, IV. Reáltanoda-utca 5 sz. alá címezze, mert különben rendszert nap nappal később kapjuk meg.

Szürkület. Ez is félmunka még, — egyelőre várjuk meg az igazit. Anyám. Keres, ügylátszik, valami új, érdekes formát, de csak ott keresi, a honnan mások már letaroltak minden virágot. Így aztán sem az nem érdekes, a mit mond, sem az, a hogy mondja. Őszel. Egészen ügyefogyott dolog.

Szerkesztői üzenetek. Felkérünk mindenkit, a ki szerkesztőségünkre levelet vagy egyéb postai küldeményt csizme, IV. Reáltanoda-utca 5 sz. alá címezze, mert különben rendszert nap nappal később kapjuk meg.

Szürkület. Ez is félmunka még, — egyelőre várjuk meg az igazit. Anyám. Keres, ügylátszik, valami új, érdekes formát, de csak ott keresi, a honnan mások már letaroltak minden virágot. Így aztán sem az nem érdekes, a mit mond, sem az, a hogy mondja. Őszel. Egészen ügyefogyott dolog.

Messaline, Radium, Louise, Taffet és «Henneberg-selyem 75 kr.-tól feljebb, bérmentve és vámentesen. Minta postafordítással. Megrendelések bármely nyelven intézendők: 11990

an Seidenfabrik, Henneberg in Zürich.

A Bőr- és Lithion-tartalmú Salvatorforrás kitűnő sikerrel használták vesebajoknál, a húgyhólyag bántalmánál és köszvénynél, csukorbetegségnek, az emésztési és lélegző szervek hurutjainál. Húgyhajtó hatása! Varmentes! Könnyen emészthető! Teljesen tiszta! Budapest, Rákóczi Édesanyú I. u. sz.

HALÁLOZÁSOK. Elhunytak a közelebbi napokban: RAJNAI GREGELY, volt 48-as honvédhadnagy, volt kereskedő, 79 éves korában Budapestben. — PLESCH HERMAN, volt 48-as honvéd, 74 éves korában Aradon. — VALESKÓ JÁNOS, 104 éves korában Varannó községében. Az elhunyt a szabadságharcban mint nemzetőr vett részt. — VASZARY LÁSZLÓ, a hercegpármási unokatestvére, a ki mint gazdasági tanácsos vezette a hercegpármási uradalmakat, Esztergomban. — ERDÉLYI ISTVÁN, uradalmi tisztartó Dévaványán. Az elhunyt harmincz esztendőn át volt egyfolytában a dévaványai uradalom vezetője. — HAHODI RÁYAT BELA, az egyházi műipari intézet tulajdonosa, 45 éves korában Budapestben. — MITTERDORFER GUSZTÁV, nagykeres-

Hirdetések felvételnek a kiadóhivatalban, Budapest, IV., Egyetem-u. 4.

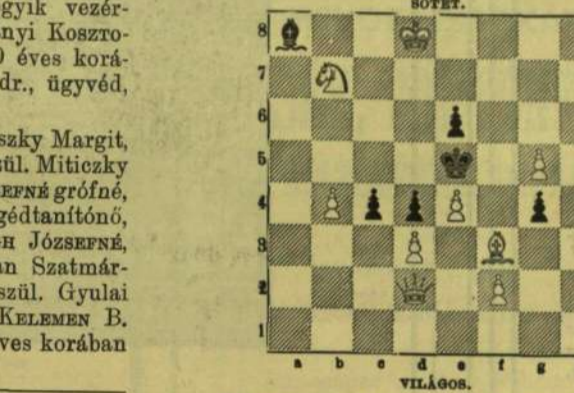
Ha fáj a feje ne tévőazzék, hanem Beretvás-pastillát mely 10 perc alatt a legmakacsabb migráint és fejfájást elmulasztja. Ára 1 korona 20 fillér. Kapható minden gyógyszerertárban és drogeriában. Készíti Beretvás Tamás gyógyszerész Kispesztben. * * * * * Orvosok által ajánlja. — Három dobozál ingyen postai szállítással.

A félelem. Csak szavakat közül velünk, nem azt az érzést, a melyet versed akart alakítani.

A makka. Százszor kopognak sorai, a dolog, a miről ír, maga sem valami érdekes, hát még ilyen feloldozásában! Repülj. Középszerű dolog, egy kis routine és semmi más. A mi mértékünk sokkal magasabbra van akasztva. Leszáll a nap. Csupa preparált virág: a népköltészet és Petőfi szövegeit szarították meg és preparálták ki a későbbi utazónak, hogy aztán minden hivatal kedvére díszelgessen velük.

SAKKJÁTÉK.

A 2607. számú feladvány Kintzig Róbertől, Gyorok.

Világos indúl és a harmadik lépésre mattolt ad.

KÉPTALÁNY

A 34-ik számban megjelent képtalány megfejtése: Akkor legravaszabb a róka, mikor a szemét behunyja.

Felolós szerkesztő: HOITSY PÁL. Szerkesztőségi iroda: Budapest, IV., Reáltanoda-u. 5. Kiadóhivatal: Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

SARG-féle 60 KALODONT LEGJOBB FILLÉST FOG-CRÈME

De hölgyeim, Önök igazán idegessé tesznek az örökös köhögéssel. Önök éppenséggel úgy tesznek, mintha nem léteznének Fay-féle valódi sodeni ásvány-pastillák. Egyáltalán fel nem foghatom, hogy hogyan tűrheti valaki, hogy a köhögés kínozza, ha teheti-segében áll. Atól néhány fillér árán kényelmesen megszabadulni. Tessenék Fay-féle valódi sodeni ásvány-pastillát bevenni és Ön nem fog többé köhögni. Hiszen doboza csak 1 K 25 F-be kerül és mindenütt kapható. De tessék arra figyelni, hogy az adának homli utánzatot és kérjen mindig «Fay-féle valódi sodeni, Veszikéj. Ausztria-Magyarország részére: W. Th. Guntzert, Wien IV/1, Grosse Neugasse 27.

Dús kobel két hónap alatt Pilonis Orientales által (keleti pillulák) az egyedülálló, melyek a nyelvet fejleszti, az illékony és az újalkotású és az asztmát kezelnek kesese teléseket köhögésnek, a néki, hogy az egésznek ártana. Köszönettel köszönöm az elismerve. Utasítások K 6.45 bérmentve. J. Batió gyógyszerész, Paris. Haktárak: Budapest, Török J. Király-u. 12. Wien, Puerhofer R., Singerstrasse 10. 12592

Ingeny és bérmentesen! küldöm meg mindenkinek vagy a gazdasági illusztrált nagy fényképek 3000-ot több képpel mindennemű szőlő, jó, olcsó zsemmékről, m. kir. és oszt. cs. udv. szállító Konrad János szomszédállításában Buda 1448 (Csehország). Tanulmányozzák vonó nélkül csak K 4.80, 3.50, 6.—, Heggedivonó K —80, 1.—, 1.40 és feljebb. Csaterák, harmonikák stb. rakliron. Tessenék árjegyzéket kérni.

Ha fáj a feje ne tévőazzék, hanem Beretvás-pastillát mely 10 perc alatt a legmakacsabb migráint és fejfájást elmulasztja. Ára 1 korona 20 fillér. Kapható minden gyógyszerertárban és drogeriában. Készíti Beretvás Tamás gyógyszerész Kispesztben. * * * * * Orvosok által ajánlja. — Három dobozál ingyen postai szállítással.

Vásároljon Svájci selymet!

Kérjen 10 filléres levelezőlapon mintákat újdonságaikból fekete, fehér vagy színesen 1 K 45-től 18 kor-ig méterenként. Különlegesség: Messaline, Crepe de chine, Tafetas (Chiffon) stb. társasági, menyasszonyi, bál és teatjai tolettokra, ugyancsak bluzokra, bélelésre stb. valamint himzett bluzok és öltönyök batistból vagy selyemből. Mi csak garantáltan szilárd selymeket adunk el közvetlen magánleleknek és már vámentesen szállítjuk hához. 12684

SCHWEIZER & Co., Luzern U/23. (Svájcz.) Selyemszüvet-kivitel. — Kir. udv. szállító.

Vesszőparipa-tiliomtejszappan

Bergmann és Társa cégtől Dresden és Tetschen E/m. a naponta bérkező elismerő levelek bizonyossága szerint most és a jövőben is a leghatásosabb szappan marad az összes gyógyszerpapok között, szepül ellen, valamint gyöngy, pulha bőr és rózsás arczsín elnyerésére és megtartására. Darabja 50 fillérről kapható minden gyógyszerertárban, és drogeriában, illatszert és fodrászüzletben.

A rohitsehi „Tempel-forrás“

Nagybani raktár Magyarország részére: Hoffmann József, Budapest, V., Báthory-utca 58.

NERUDA féle pipere BORAX. Készíti NERUDA NÁNDOR BUDAPEST, IV. KOSSUTH-LAJOS UTCA 75. 1 üveg ára 1 korona 50 fillér.

Szt.-Lukácsfürdő gyógyfürdő, Buda.

Téli és nyári gyógyhely. Természetes forrómeleg kénese források. Iszapfürdők, iszapbortózkodások, masszázs, vizgyógyintézet, gőzfürdők, kő- és kádifürdők, gyógyvizek uszodák. Olcsó és gondos pénzió. Csuz, kőszvény, idegbőrbajok, lakás, ellátás felől kimerítő prospektust küld ingyen a Szt.-Lukácsfürdő igazgatóságára, Buda.

ZEISS féle

TÁBORI TÁVCSŐ

a képek fokozott plasztikájával.

12471

SZÉLESBÍTETT TÁVOSVÉSTÁVCSŐ

ÚJ MINTÁK

UTAZÁS, SPORT, VADÁSZAT, HADSEREG, TENGERESZET számára.

A ZEISS-féle TÁBORI TÁVOSŐVEK elismert előnyei: nagy fényerő, kiváló élesség, állandóság, nagy látter, szabatos kivétel, tropus-biztoság az új mintáknál a legmesszebbmenően fokozottak. — Tessék prospektust kérni T 79. Beszerezhető valamennyi optikai üzletben, ugyazintén:

BERLIN
FRANKFURT A. M.
HAMBURG

CARL ZEISS

JENA (NÉMETORSZAG)

LONDON
ST. PETERSBURG
WIEN

David Károly és Fia

doboz-, papírár- és szabad. fémkapocgyára

Budapest, I., Mészáros-utca 58.

Telefon sz.: 41-48. Sürgőnyczim: Cartonage.
Gőzerőre berendezve.

A magyar kir. dohánnyjövődék szállítója.
Napi gyártás 150,000 doboz.

Szállítási hirdetmény.

A polai cs. és kir. tengerészeti hadiszertár 1909. évi anyagszükségletének biztosítására, az alant felsorolt osztályokat illetőleg 1908. évi október hó 15-én délutáni 4 órakor a lepecsételve beérkezett ajánlatok fölött a cs. és kir. tengerészeti hadiszertár parancsnokságánál pályázati versenytárgyalás fog tartatni.

A szállítandó anyagok a következő osztályokba vannak beosztva, ezeknek egy-néhányá pedig csoportokba:

<p>I. oszt. Deszkák és ragasztófa fenyő- és vörösfenyő-fából.</p> <p>II. Festékek.</p> <p>III. Tisztítóanyagot.</p> <p>IV. Bőrárak.</p> <p>V. Faolaj.</p> <p>VI. Lenolaj.</p> <p>VIII. Kiszárazós mosószappan, fagygyertyák, paraffin és stearin, stearingyertyák.</p> <p>IX. Szeprek.</p> <p>XI. Faszén.</p> <p>XIII. Rudacsok, sodrony, bádog és szögök vörösrézbeli.</p>	<p>XIV. sz. Vörösrézcsövek.</p> <p>XIVb. Csövek sárgarézbeli.</p> <p>XV. Rudacsok, surlóbádog, bo-ritóbádog, pénzótványból</p> <p>XVI. Kautsuktárgyak.</p> <p>XVII. Sárgaréz rudacsok, rudak, bádog, sárgaréz-sodrony.</p> <p>XX. Vékony alátámasztók, kötél-szerkezetek kenderből.</p> <p>XXI. Kábelserűen készített kö-tálneműek.</p> <p>XXII. Spárga kátrányozatlan kenderből.</p> <p>XXIII. Takarók.</p> <p>XXIV. Hajlítható és szab. acél-sodronyoktól.</p> <p>XXVII. Tömleők nyers kenderből.</p>
---	--

Minden ajánlattevőnek szabadságában áll ajánlatot csak egy osztályra vagy különválasztott ajánlatot több osztályra vagy egyes csoportokra beadni.

A közelebbi részletes és általános szerződési feltételek, valamint a szállítandó tárgyakról szóló jegyzékek és ajánlati minták a következő helyeken betekinthetők, illetve megszereshetők:

A cs. és kir. közös hadügyminiszterium tengerészeti osztályának irodavezetésénél Bécsben; a cs. és kir. tengerészeti hadiszertár parancsnokságánál Polában, a haditengerészeti parancsnokságánál Triestben és a tengerészeti különítményparancsnokságánál Budapesten; a kereskedelmi és iparkamaránál Bécsben, Budapesten, Prágában, Pilsenben, Reichenbergben, Egerben, Budweisben, Brnmben, Troppanban, Grácban, Laibachban, Klagenfurtban, Triestben, Zárában, Lembergben, Krakóban, Brodyban, Zágrábban, Fiumében, Debreczenben, Kolozsvárott, Brassóban, Pécsen, Szegeden és Pozsonyban a magyar gyáriparosok szövetségénél Budapesten, továbbá Villachban a városi tanácsnál; a faolajszállítást illetőleg Pola, Capo d'Istria, Pirano, Parenzo, Rovigno, Spalato, Ragusa, Cattaro és Castelnovo városok tanácsánál, illetve község-hivatalánál is.

A szállítandó anyagokból, a mennyire az egyes cikkek természete megengedi, a cs. és kir. tengerészeti hadiszertár parancsnokságánál Polában és a tengerészeti különítmény parancsnokságánál Budapesten mintagyjátemény van, mely az érdekeltektől a hivatalos órákban megtekinthető. Szébbeli fölvilágosítást a fentebb említett cs. és kir. tengerészeti hatóságok nyújtanak.

Pola, 1908 szeptember hóban. 13180

A cs. és kir. tengerészeti hadiszertár parancsnoksága.

KALOGEN BRAZAY SÓSORSZESZ FOGKRÉM

LEGJOBB SZER A FOGAK APOLÁSÁRA

TÖRV. VEDETT

12662

LOHR MÁRIA

Csipke-, vegyszeti tisztító és festészeti intézete. Gyár: VIII., Baross-utca 85.

Főüzletek: IV., Eszű-út 6. VI., Andrassy-út 16. VIII., József-körút 2. IX., Calvin-tér 9. V. Harmad-utca-utca 3. VI., Teréz-körút 89.

*** Széllőtti KRONFUSZ ***

MANDULA KORPA ARC ÁPOLÁSRA

LEGJOBBAN BEVÁLT SZER MÖTSCH A. és T. S. BÉCS

X. J. QUELLENG. 11612 & L. WOLLELEIF. 932.

Vegyi tisztítás, ruha-festés, gőzmosás

ozimú ismertető füzetet bárkinek bérmentve küld Haltenberger Béla, Kassa. ▲▲▲▲▲

Az összes fővárosi és vidéki elemi-, polgári-, közép-, felsőbb leány-, kereskedelmi és magán iskolákban használatban levő

tankönyvek és segédkönyvek

a legújabb kiadásokban kaphatók

Magyarország legrégibb és legnagyobb tankönyvkereskedésében:

LAMPEL R. könyvkereskedése

(Wodianer F. és Fiai) részvénytársaságánál
Budapest, VI., Andrassy-út 21. sz.

Postai megrendelések a beérkezés napján elintéztetnek.

A kiadásunkban megjelent összes tankönyvek-ről jegyzéket kívánatra készséggel küldünk.

A FRANKLIN-TÁRSULAT és LAMPEL R. KÖNYVKERESKEDÉSE

IV., Egyetem-utca 4. szám (Wodianer F. és Fiai) r. t. VI., Andrassy-út 21. sz.

= kiadásában megjelent és minden könyvkereskedésben kaphatók: =

Az

EGÉSZSÉG KÖNYVTÁRA

SZERKESZTI
GERLÓCZY ZSIGMOND dr.
Az Országos Közegészségi Egyesület kiadványa.

Most jelent meg

Az ANGOLKÓRSÁG

Irta
PREISICH KORNÉL dr.
egyetemi magántanár, kózkórházi főorvos
Ára kötve 1 korona.

AZ ANYASÁG HIGIÉNÉJE

Irta
thurzóbanjai ELISCHER GYULA dr.
Ára 1 kor. 50 fill.

A gyermek lelki világából

Irta
BABARCI-SCHWARTZER OTTÓ dr.
Ára 1 kor. 50 fill.

A mérgezésekről

Irta
VÁMOSSY ZOLTÁN dr.
Ára 2 korona.

A TUBERKULÓZIS

Irta
SZEGEDY-MASZÁK ELEMÉR dr.
Ára 1 korona.

A GYERMEKRŐL

Irta
BÓKAY JÁNOS dr.
Ára 1 kor. 50 fill.

A gyermek táplálkozásáról

Irta
BEREND MIKLÓS dr.
Ára 1 kor. 50 fill.

A fertőző betegségekről

Irta
GERLÓCZY ZSIGMOND dr.
Ára 1 kor. 50 fill.

A nyolc kötet egyszerre megrendelve
10 korona.

Most jelent meg!

WILDE OSZKÁR

MESÉK, TÖRTÉNETEK ÉS KÖLTEMÉNYEK PRÓZÁBAN.

Fordította
MIKES LAJOS

Ára díszes kiállításban 4 korona.

Ugyanilyen alakban jelentek meg

WILDE OSZKÁR-ÍRÓI

<p>DORIAN GRAY ARCKÉPE. Fordította Schöpfung Aladár. Ára 4 korona.</p>	<p>A READINGI FEGYHÁZ BALLADÁJA. Fordította Radó Antal. Ára 1 K 60 L.</p>
---	--

Wilde Oszkár munkái a Magyar Könyvtárban
Egy-egy szám ára 30 fillér.
De Profundis. (498-499. sz.) Három mese. (444. sz.)
Aforizmák és illetek. (502. sz.) Az eszményi férj. (495-496. sz.) Lady Windermere legyezője. (323. sz.)
Salomé. (479. sz.) Bunbury. (488-489. sz.) Flórenczi tragédia. (506. sz.)

Dr. Kapitány Kálmán utikönyvei:

AZ OSZTRÁK CSÁSZÁRSÁG.
11 térképpel és 6 városi tervrajzzal. Kötve 6 K

BÉCS.
Bécs város tervrajzával. 80 f.

KARLSBAD.
Három térképpel. 80 f.

MERÁN ÉS ARCO.
Két térképpel. 80

Magyar Könyvtár.

Szerkesztő Radó Antal.

Egy-egy szám ára 30 fillér.	526	Minden füzet külön is kapható.
UJ:		

509. Gustave Flaubert. Heródiás. Ford. Gábor Andor.
510. Conan Doyle. Sherlock Holmes kalandjai. VII. sorozat. Fordította Komor Gyula.
511-512. Farkas Emőd. Gróf Bathányi Lajos élete.
513. Anatole France. Elbeszélések. Fordította Molnár Ferencz.
514-515. Roberto Bracco. Fantomok. Dráma. Fordította Radó Antal.
516. Hedin Sven. Három év Tibetben. Ford. Halász Gyula.
517. Hoffding Harald. Darwin élete és tana. Ford. Zoltán Vilmos.
518. Gustave Flaubert. Egy jó lélek. Fordította Gábor Andor.
519. Shakspeare. Julius Caesar. Fordította Főrszarmy Mihály.
520. Farkas Pál. Keleti uti képek.
521-522. Halász Zoltán. Mester-játszmák.
523. Conan Doyle. Sherlock Holmes kalandjai. VIII. sorozat. Fordította F. Fayer Rózsa.
524-525. Schopenhauer Arthur. Paracenzisek és Maximák. Fordította dr. Szemlér L.
526. Cicero beszéde Archias érdekében. Fordította Szidarovszky János.

A Nemzeti Színház

nagysikerű műsordarabjai:

A hálás utókor.

Szinjáték 3 felvonásban.
Irta
LENGYEL MENYHÉRT.
Amatőr kiadás. Ára 2 korona 50 fillér.

Fátum.

Szinmű 3 felvonásban.
Irta
ZSIROS ISTVÁN.
Amatőr kiadás. Ára 2 korona 50 fillér.

MOLNÁR FERENCZ KÖNYVEI:

RABOK REGÉNY Ára 4 korona	MUZSIKA HIBESZÉLÉS Ára 4 korona
GYEREKEK RAJZOK Ára 30 fillér	AZ ÖRDÖG Vígjáték három felvonásban Hatodik kiadás Ára 2 kor. 50 fill.

Regény diákok számára:

A PÁL-UTCZAI FIÚK

Ára vászonkötésben 6 korona

OLCSÓ KÖNYVTÁR.

Szerkesztő Gyulai Pál.

— UJ: —

1430. A magyar szabadságharc német dalnoka. Szemelvények Hartman Mórca költeményéből. Ford. Kozma Andor.
1431. Gyulai Pál. Emlékezés Daák Ferenczre.
1432-1433. Istvánfi Pál. Volter és Grizoldis. Bevezető és magyaros jegyzetekkel kísért Vende Ernő.
1434-1436. Ihering Rudolf. Küzdelem a jogért. Fordította dr. Szilassy Cézár.
1437-1463. Mac Donagh Mihály. Az angol parlament szokásai, leccségei és humora. Ford. Huszár Imre.
1464-1473. Fogazzaro A. A szent. Regény. Ford. Veltői J.
1474-1478. Ötven év előtt. Elbeszélés. Irta Jókay Lajos.
1479-1480. A kondor. Irta Stifter Adalbert. Németből fordította B. K.
1481-1485. Candide vagy az optimizmus. Irta Volttaire. Fordította Langer Ignác.
1486-1488. Furio. Elbeszélés. Irta D'Amicis. Olaszból fordította Elek Arthur.
1489-1494. Sterne érzékeny utazásal. Ford. Kazinczy Ferencz. Bevezető és kiadta dr. Berk Miklós.
1495-1497. Balzac. Irta Taine H. Franciaából fordította dr. Halasy Aladár.
1498-1499. A szendomiri kolostor. Irta Grillparzer. Fordította Györi K.
1500-1502. Nyomor és büntettek. Irta dr. Balogh Jenő.
1503-1505. Utazás a Harzban. Irta Heine. Németből fordította Oldh Gábor.
1506-1508. A pozsonyi diéta. Vigjáték 3 felvonásban. Irta Berzák Árpád.

■ ■ ■ ■ AZ ASZTALOSOK SZÖVETKEZETI BUTORCSARNOKA ■ ■ ■ ■

A budapesti asztalos-ipartestület
védnöksége alatt álló

BUTORCSARNOK

és Hitelszövetkezet, mint az Országos Központi Hitelszövetkezet tagja, felhívja a nagyérdemű butorvásárló közönség figyelmét a
VIII., József-körút 28. sz., Bérkocsis-utca IV., Belváros, Ferenciek-tere 1.
alatti királyi bérpalotában dusan felszerelt modern és stilszerű lakberendezéseinek megtekintésére, a melyek jutányos áron jóállás mellett adódnak el.
A Butorcsarnok szövetkezet részére kizárólag csak budapesti képzett asztalos- és kárpitosmesterek dolgoznak. Budapest környékén készített, vagy bécsi silány áruk eladásával nem foglalkozik.
Magrendeléshez tervezetet és költségvetést kívánatra készítünk. 12817 Minden egyes butoradarab bizottság által fölülbírálva

Valódi szegedi paprikát (1/2 kg-es edényes nemes és házilag tisztán tojással készített dobozban) és házilag tisztán tojással készített szegedi tarhonyát (4 1/2 kg.) küld 6. — korona előzetes beküldése mellett vagy után-termény-velletl bérmentve Kardos nagyker. Szeged.

Párisi előállítás (Grand Prix) 1900.
Kwizda-fele Restitutions-fluid
mosóvíz lovak számára.
Szóvédjegy, ezimke és csomagolás védve.

Egy üveg ára 2 K 80 f.
40 év óta az udvari- és versenyistállóknak van használatban nagyobb strapáknál elő- és uterósítól, inak merevségénél, stb. az idomításnál kiváló munkára készíti a lovakat.
Kwizda-fele Restitutions-fluid
csak a mellékelt védjeggyel valódi. Képes árjegyzéket ingyen és bérmentve.
Főraktár: Török József gyógyszerész, Budapest, Király-u. 12. és Andrássy-ut 26.

Ha őszül a haja ne használjon mást, mint a
„STELLA“-HAJVIZET,
mert ez nem hajfestő, de oly vagyis ösztető szor, mely a haj eredeti szívét adja vissza. Üvege 2 K.
ZOLTAN BELA gyógyszerárban,
Budapest, V/49, Szabadság-tér, Sótator-utca sarkán. 12445

Akar-e szép lenni? Akkor ne használjon mást, mint a legjobbnak általában elismert
Rogátsy-féle magyar pipere-boraxot, a melytől rózsás, úde, selymes arczbórt nyer, eltünteti a ráncokat, szemlőt, májfoltot, pattanásokat, stb.
Nyaralásnál nem nélkülözhetjük, mert a legkeményebb talajvizet is megpuhítja. Kiváló háziszer torok-, szemgyulladás, izadás és szájbűz ellen. A fogak fehéritése és épentartása tekintetében bámulatos hatással bír. Mint univerzális háziszer gyermekápolásnál és háztartásban a legjobb lelkismerettel ajánlható.
Egy doboz ára 30 és 75 fillér.
Rogátsy-féle borax-erem 1 K, borax-szappan 80 f., borax-ponder 1 K 20 f., borax-fogkrém 50 fillér.
ROGÁTSY KÁLMÁN drogériája,
Budapest, VII., ker., Rákóczi-út 10. szám.

Fellütnést keltenek
TITANIA gyors-gőzmosogépek
Egy gyermek mossa vele az előbbihez képest 1/3 idő alatt a ruhát hófehérre.
Minden gépet próbára 55 koronától feljebb.
: Képviselek keresetnek :
Bizonyítványok, prospektusok ingyen. 12607
TITANIA-művek, Wels 179
O.-Oesterr.

Páratlan és csodás hatású arczsépítő és finomító a Földes-féle
Margit-crème
főúri körökben használt készítmény. Zsíraltan, ártalmatlan, rögtön szépit. Az egész világon kapható 1 és 2 koronás tégelyekben. Margit-szappan 70 f., Margit-ponder 1 K 20 f. három színben kapható. Tesztok a záróvédjegyre ügyelni és csak az eredeti készítményt elfogadni, melynek ártalmatlanságáért és kitűnő hatásáért felelősséget vállal a készítő
FÖLDES KELEMEN gyógyszerész Aradon.

Technikum Mittweida
Igazgató: A. Holst, tárnár. 19073 (Bécsi királyság.)
Magasabb technikai tanítást nyújt a gépészmérnökök, technikusok és művesztők képzésére. Gasztragon felszerelt elektrotochn. és gépészeti laboratóriumok. Gyári tanulóműhelyek. 2610 hallgató a 36. iskolai évben.
Program stb. díjtalanul a titkárság által.

Serravallo
CHINA-BOR VASSAL
Hygienikus kiállítás 1906. Legmagasabb kitünt. Erősítőszere gyengélkedők, vérszegények és lábadozók számára. Zivárgyógyászati, ideg-erősítő és vérjavító szer.
Külföldi 3000-nál több orvosi vélemény.
J. SERRAVALLO, Trieste-Barcola.
Vásárolható a gyógyszerárakban filléres üvegekben á K 2.00, egész literes üvegekben á K 4.80.

Rozsnyay Mátyas **chininczukorkája** itélen chininből.
Többszörösen kitüntetve, 1869-ben a magyar orvosok és természetvizsgálók felmétel vándorgyűlésén 40 arany pályadíjjal jutalmazva.
Láz ellen!
Nem keserű!
Legjobb szer láz, váltóláz, malária ellen, különösen gyermekeknek, a kik keserű chinint bevenni nem képesek.
Valódi, 11468 ha minden egyes piros csomagolópapíron Rozsnyay Mátyas névvalás olvasható. 11266
Rozsnyay Mátyas gyógyszerár Arad, Szabadság-tér.

Fektor
az egyetlen
hashajtó limonádé.
Kapható mindenütt. Üvege 80 f.
KOLUMBUS vegyészeti gyár részvénytársaság
Budapest, VIII., József-utca 16-18. sz.
Telefon 101-53.

A közép-, polgári fiu- és leány-, felsőbb leányiskolák, tanító- és tanítónőképző-intézetek tanulói számára előirt
kötelező és házi olvasmányok
jegyzékét kívánatra készíggel küldi meg
LAMPEL R. könyvkereskedése
(Wodianer F. és Fiai) részvénytársaság
Budapest, VI., Andrássy-út 21. sz. és minden könyvkereskedés.

Segédkönyvek a természetrajz tanulásához.
Növénygyűjtő.
Irta Lejtényi Sándor. Ára kötve 1 K.
Rovargyűjtő.
Irta Lejtényi Sándor. Ára kötve 1 K.
Ásványhatározó.
Irta Tökés Lajos. Ára kötve 1 K.
Növényhatározó.
Irta Dr. Simonkai Lajos. Ára 1 K 80 f.
Kristályminták
Szerényi Hugótól. Ára — 48 f.
Kaphatók:
LAMPEL R. könyvkereskedése (Wodianer F. és Fiai) részv.-társ.-nál, Budapest, VI. ker., Andrássy-út 21. szám és minden könyvkereskedésben.
Vértes-féle Sósorszesz
Minden házban szükséges.

VASÁRNAPI UJSÁG
39. SZ. 1908. (55. ÉVFOLYAM.)
SZERKESZTŐ HOITSY PÁL. FŐMUNKATÁRS MIKSZÁTH KÁLMÁN. BUDAPEST, SZEPTEMBER 27.

Szerkesztőségi iroda: IV. Beáltanoda-utca 5. Kiadóhíatal: IV. Egyetem-utca 4.
Előfizetési feltételek: Egész évre 16 korona. Félévre 8 korona. Negyedévre 4 korona. A «Világkronika»-val negyedévenként 80 fillérrel több. Külföldi előfizetésekre a postallag meghatározott viteldij is esatolandó.

A VESZPRÉMI VÁR.

VESZPRÉM.
PANNONIÁNAK nagy napjai vannak most, a mikor ezek a sorok kelnek. Király van, nagy király Veszprém kicsiny, de stilsát és hangulatát megtartott várának falai között és talán most, talán épen most ott áll a püspöki palota bástyára kiszögellő erkélyén, nézve a hadi felvonulást, talán ugyanarról a helyről, a hol évezreddel ezelőtt Szent István király állt, aggodalmas szemmel tekintve végig a Táborállás magas síkját, a melyen serege ütközöben volt Kupa és Vata pogányival. Odább pedig, arra felé, a honnan a fölkelő nap először ontja aranyát az ébredező hadi-épre, királyi herczeg táboroz, a koronához legközelebb álló. Hajmáskéren, alig egy nyil-lövésre Jutas herczegnek, Árpád kedves fiának a földjétől: Ferencz Ferdinánd, a trónörökös igazgatja a hadak útját. Pannoniának nagy napjai vannak.
Pannonián kell kezdeni a szót, a mikor a toll Veszprémről akar beszélni. Mert kétség-telen, hogy a mikor ez a város még Cimbriana volt, a római korban is középpontja volt a mai Magyarország ama részeinek, a melyek túl a Dunán vannak. Nemesak azért, mert Mogentiana (a mai Keszthely) mellett ura volt

A VESZPRÉMI PÜSPÖKI PALOTA, A HOL A KIRÁLY SZÁLLÁSA VOLT.

katonaelme tüstént felismerte olyan pontnak, a melyből Aquincum, tehát a Duna biztonság tehető, a felette lakó barbárok pedig meghódíthatók fel, egészen a germán tölgyekig. Itt, Cimbriana mellett kereszteződött a két nagy hadiút, a melyek közül az egyik a mai Pécsen át jött a Balkánról és felhúzódott Győr fölé a Csallóköz alsó Duna-ágáig, a másik pedig az Adriától indulva el a mai Varasdon, Csáktornyan, Keszthelyen keresztül, azután a Balaton északi partján haladva végig, kötötte össze szinte közvetlenül magát Rómát, egész Itáliát Aquincummal. A légiók nagy gyülekező helye volt ebben az időben Cimbriana és akkor még beépítetlen hét halma is talán az Urbsra emlékeztette a távolba küldött harczost, hogy itt esleve, haldokolja — «dulce moriens remissicetur», — eszébe jusson neki még egyszer Róma.
A római kor után következő idők, a népvándorlás csaknem egészen elvettek Cimbrianától a jelentőséget. A Duna és a Tisza földjét nem a régi lakók ellen s nem délről fenyegette többé a római hódítás. Új hódítók jöttek észak és kelet felől, az ütközőpontok a Kárpátok alá meg a Tisza folyásához helyezkedtek át, mert a bennlakó népeknek onnan kellett védekezni és a hatalmas Cimbriana lassankint